

ПРИЛОЖЕНИЕ V

Образец за програмите, подпомагани от ЕФРР (цел „Инвестиции за растеж и работни места“, ЕСФ +, Кохезионния фонд и ЕФМДР — член 16, параграф 3

ССИ	
Наименование на ВГ	НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ [255 знака ¹]
Наименование на националния език	НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ [255]
Версия	0.1
Първа година	[4] 2021
1. ПОСЛЕДНА ГОДИНА	[4] 2027
Допустими от	01.01.2021 г.
Допустими до	31.12.2029 г.
Номер на решението на Комисията
Дата на решението на Комисията
Номер на решението за изменение на държавата членка
Дата на влизане в сила на решението за изменение на държавата членка
Несъществено прехвърляне (чл. 19.5)	Да/Не
Региони по NUTS, обхванати от програмата (не се прилага за ЕФМДР)	
Съответен фонд	☒ ЕФРР
	☐ Кохезионен фонд
	☒ ЕСФ+
	☐ ЕФМДР

1. ПРОГРАМНА СТРАТЕГИЯ: ОСНОВНИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД РАЗВИТИЕТО И ОТГОВОРИ НА ПОЛИТИКАТА

Позоваване: Член 17, параграф 3, буква а), точки i)-vii) и член 17, параграф 3, буква б)

Текстово поле [30 000]- (Общо реализиран брой символи: 37 087)

¹ Числата в квадратните скоби се отнасят до броя на знаците.

Основна цел на политиката за ускорено икономическо развитие до 2030 г., заложена в **Национална програма за развитие България 2030 (НПР България 2030)** има за цел ускоряване на икономическото сближаване в рамките на ЕС, чрез целенасочена и фокусирана правителствена подкрепа за повишаване на **специализацията в продукти и отрасли, характеризиращи се с по-висока технологична и научноизследователска интензивност**, което ще позволи заемането на по-добри и по-престижни позиции в глобалните вериги на стойността. Своевременната технологична трансформация на икономиката и повишаването на ресурсната ефективност имат потенциала да я изведат на по-висока траектория на растеж, доближавайки жизнения стандарт на българския гражданин до средноевропейските нива.

Реализирането на стратегическите цели е предвидено посредством целенасочени политики и интервенции, групирани в пет взаимосвързани и интегрирани оси на развитие, като първата ос е **„Иновативна и интелигентна България“**. Основният фокус на тази ос на развитие е **повишаването на конкурентоспособността на българската икономика и трансформирането ѝ в икономика, базирана на знанието и интелигентния растеж**.

Основа за иновативното и интелигентно развитие на България е осигуряването на **качествено и приобщаващо образование за всички**, насочено проактивно към променящите се тенденции на **пазара на труда**, с оглед повишаване **качеството на уменията** и формиране на високо образовани, иновативни и активни личности, способни да се реализират успешно като професионалисти и граждани и така да допринасят за личното си благоденствие, развитие на обществото и устойчивото развитие на всички социални сфери.

Повишаването на ролята на науката в икономиката на страната, паралелно с осигуряването на благоприятна среда за реализиране на нови продукти и пазари и развитие на иновативни предприятия, има потенциала да създаде високотехнологична индустриална база и да изведе икономиката на нова и по-висока траектория на растеж. Националните приоритети, определени в НПР България 2030, към които е насочена ОПНО са **П1. Образование и умения** и **П2. Наука и научна инфраструктура**.

Предучилищно и училищно образование

В Доклада на ЕК за България 2019 в рамките на европейския семестър (Доклад на ЕК за България 2019), България се призовава да подобри **качеството, приложимостта за пазара на труда и приобщаващия характер на образованието и обучението**, по-специално за ромите и другите групи в неравностойно положение.

В доклада се посочва, че значителният недостиг на работна сила и умения сочи необходимостта да се **инвестира повече в обучението и преквалификацията**, като образованието се приведе в съответствие с нуждите на пазара на труда. Постоянно високото равнище на ранно напускане на училище и ниските образователни резултати подчертават необходимостта от значителни инвестиции, **особено в образованието в ранна детска възраст, училищното и професионалното образование и обучение**.

В целите за устойчиво развитие на ООН и по-конкретно цел 4 „Качествено образование“ е посочено, че основен приоритет следва да е **осигуряване на приобщаващо и равностойно качествено образование** и стимулиране на възможностите за **учене на всички през целия живот**. В тази връзка констатациите

за България са, че все още е налице неадекватна, не отговаряща на съвременните изисквания образователна система: **остарели програми, базирани на унификация и нужди от времето на индустриалната революция**, несъобразени с динамиката на възникване на нови професии и специалности, слабо използване на възможностите на неформалното обучение, **унифициран подход, не признаващ спецификите на всяко дете** – всяко дете е специално, неразвита система на приобщаващо образование за деца със специални образователни потребности и малцинства, **недостатъчни ниво на интегриране на образователните институции в пазарната икономика**, късна професионална ориентация. Също така е посочено, че е налице грешно разбиране на понятието „равностойно” – **не се разграничава равни възможности от еднакво /равно образование за всички**, независимо от способностите и социалната среда и образователен и семеен статус на родителите, както и че младежите избират най-атраaktivната или лесна специалност, вместо да изберат професии в съответствие с личните си постижения и интереси и възможности за реална реализация на пазара на труда. Според констатациите в България са налице нереалистични очаквания за голямата и самостоятелната роля на образователната система при формирането на възпитание, ценности и култура.

Предвид негативните демографски тенденции за страната, нивото на образователните характеристики на населението е ключова предпоставка за качеството на човешкия ресурс. *В Доклада на ЕК за България 2019* е посочено, че България инвестира недостатъчно средства в предучилищното и началното образование — области, които са от решаващо значение за полагането на основите на равните възможности. През 2016 г. разходите за тези образователни равнища възлизат на едва 0,7 % от БВП, което е по-малко от половината от средното за ЕС равнище от 1,5 %. Като цяло разходите за образование като процент от БВП са сред най-ниските в ЕС (3,4 % спрямо 4,7 %).

В Анализа на социално-икономическото развитие на България 2007-2017 г. за определяне на националните приоритети за периода 2021-2027 г., приет с РМС № 196/11.04.2019 г. е посочена обезпокоителната тенденция, формирана в последните пет години, на постоянно намаляване на обхвата на предучилищното образование. Груповият нетен **коэффициент на записване** на децата на 3-6 годишна възраст намалява устойчиво от достигната му най-висока стойност през **2013 г. (83.6%)** и достига **78.4% за учебната 2018-2019 г.** Негативната тенденция се наблюдава въпреки последните реформи в областта, които правят задължително предучилищното образование за всички деца на възраст между 5 и 6 години. Обяснението би могло частично да бъде търсено в **нерегистрираната външна миграция на децата** в задължителна предучилищна и училищна възраст, както и в невъзможността на най-уязвимите групи да обезпечат включването на децата си в ранни детски програми по **чисто финансови съображения** – заради дължимите такси и скритите разходи. Сред вероятните причини е и ограничаването на физическия достъп на децата, свързано, от една страна, със **закриването на детски градини в малки и отдалечени места, както и с недостига на места в детските градини в големите градове**, поради концентрирането на населението в тях – от друга. Броят на детските градини в страната намалява с 11.4% през последните пет години, като са **закрити 283 детски градини в малки и средни общини и са открити 47 нови детски градини** (24 в София-град). Единствено Югозападният район, поради влиянието на столицата, отбелязва нетно нарастване (+3.4%) на броя на детските градини за периода, докато на обратния полюс е Северен централен район (-22%). Участието в образование от ранното детство е

изключително важно, особено за децата с по-нисък социално-икономически статус и такива, които говорят различен от българския език в домашна обстановка. Проучване на Агенцията за фундаменталните права на ЕС показва, че **едва 66% от ромските деца на 4-6 години посещават детска градина през 2016 г.** Резултатите от PISA 2012 г. за България показват, че участието в поне двугодишно предучилищно образование преди постъпването в училище увеличава математическите резултати в PISA със средно 7 т., като ефектът достига 10 т. при децата с по-нисък социално-икономически статус и 19 т. при децата, които говорят различен от български език в домашна обстановка.

Също така в *Анализа на социално-икономическото развитие на България 2007-2017 г.* са очертани и други съществени негативни тенденции, като: груповият нетен коефициент на записване на учениците от **I до IV клас** намалява устойчиво в последните 10 и повече години, като **всяко десето дете не е обхванато** в (иначе задължителното) начално образование през учебната 2017-2018 г. Още по-нисък е обхватът на **прогимназиалното и средно образование, достигаш 82.6% през учебната 2017-2018 г.** или 17.4% от учениците не са обхванати/ или са изпаднали от **прогимназиалното и средно образование.** Демографските предизвикателства и провежданите реформи в областта на образованието водят до закриването на над 1 000 училища от началото на века. Броят на учениците за същия период спада с малко над 1/3 или около 300 хил. души. **Закриването на образователни институции,** особено в малки населени места, заедно с други фактори, като **социални и семейни причини, негативно отношение към образователния процес и липса на мотивация, трудности при усвояването на учебния материал и др.,** рефлектира и в значителен дял на преждевременно напусналите образование и обучение. През 2017 година за първи път от 2013 година стойността на показателя бележи положително изменение, като намалява на 12,7% или с 1,1 процентни пункта в сравнение с 2016 година. Това се дължи както на ефективни политики от предходни години за намаляване на отпадането от училище, така и на ефективни актуални политики, провеждани с цел включване във форми за образование и обучение на тези, които не са завършили средно образование. За 2018 година стойността на дела на ПНУ остава на равнището на 2017 година – 12,7%, т.е. през 2018 година не се отбелязва напредък. Най-високи стойности на дела на ПНУ през 2018 година се наблюдават в Северозападния район – 19,% и в Югоизточния район – 22,6% (посочените два района се отличават с най-високи стойности на посочения дял за целия период 2013-2018 година).

Делът на напусналите училище в големите градове в България е **3.9% и е почти 2.5 пъти по-нисък от средното ниво за ЕС (9.7%),** докато стойността на показателя в **селските райони в България достига 27.9% при 10.9% средно в ЕС.** Проучване на Агенцията за фундаменталните права на ЕС показва, че **7% от ромите не посещават нито едно образователно ниво, а около 45% от ромите не завършват средно образование.** Въпреки че проблемът с напускащите образование и обучение е адресиран с целенасочени интервенции през разглеждания период, в т.ч. и със специален фокус върху уязвимите групи, при които проблемът е особено остър, динамиката на стойността на индикатора и все още високото му ниво показва необходимост от прецизиране на осъществяваните мерки и/или разширяване на техния обхват. Все още е твърде рано да се направи оценка на ефективността на последните промени в правителствената политика в тази област.

През последните години се наблюдава трайна тенденция на подобряване на образователната структура на населението, при нарастване на дела на завършилите

висше образование и намаляване на броя на хората с основно и по-ниско образование, но страната все още изостава от средните за ЕС стойности. През 2018 г. **28,2% от населението е с висше образование (при 31,4% в ЕС)**, а относителният дял на населението с основно и по-ниско образование достига 17,4%. Поради влиянието на столицата, най-добрите образователни характеристики на населението в страната има **Югозападният район, където населението с висше образование достига 39,2%**. С относително добри показатели за висше образование е Североизточен район (26,9%). **В най-неблагоприятно положение по отношение на образователните характеристики на населението са Северозападен (19,9%) и Югоизточен (21,7%) райони.** По данни от последното национално преброяване **относителният дял на населението в селата с поне средно образование (40,1%) е почти два пъти по-нисък от стойността на показателя в градовете.** Тревожна е образователната структура на ромската и турската етнически общности, като по данни от преброяването през 2011 г. съответно 93% и 70% от представителите на тези етнически групи не завършват средното си образование, спрямо около 30% за етническите българи. Всяко четвърто ромско дете и всяко девето турско дете на възраст 7-15 години никога не са посещавали училище, в сравнение с 5,6% от децата в българската етническа група.

Според *Доклада на ЕК за България 2019 в рамките на европейския семестър (Доклад на ЕК за България 2019)* въпреки настъпилите в последно време подобрения процентът на преждевременно напусналите училище продължава да е голям — 12,7 %. Според изчисленията **този процент е значително над средния за страната сред ромите (67 %), в селските райони (27,9 %) и в Северозападен (21,6 %) и Югоизточен (22 %) район.**

В България концентрацията на ученици в неравностойно положение в училища с ниски резултати е относително голяма, което задълбочава пропастта в уменията. Няколко международни проучвания потвърждават, че социално-икономическият статус влияе значително върху постиженията на учениците. **Според оценките близо 60 % от ромските ученици посещават училища, в които ромите преобладават или учат само роми (FRA, 2016).** Като най-значими фактори за образователните резултати се очертават продължителността, в която детето е било включено в предучилищното образование, образователният статус на родителите и езикът, говорим в семейството. Колкото по-дълго време детето е посещавало предучилищно образование, толкова по-добри са неговите образователни резултати в училище. Децата, които растат в среда на ниско образовани родители, а езикът, който говорят в семейството не е български, най-често отпадат от училище. Въпреки промяна в модела на финансиране на детските градини и училища с концентрация на деца от уязвими групи и предприетите други мерки за приобщаващо образование на деца и ученици от уязвими групи, насърчаването на етнически смесените училища и на мерките за десегрегация продължава да е предизвикателство. Допълнителните инвестиции могат да помогнат за компенсирането на това явление.

Също така в *Доклада на ЕК за България 2019* е посочено, че през 2016 г. равнището на бедността и социалното изключване сред хората с увреждания е 55,9 %, т.е. с 18,4 процентни пункта повече, отколкото при хората без увреждания. Над половината от хората с увреждания прекъсват преждевременно своето образование и само 34 % имат работа. Много малък е и процентът на завършилите висше образование сред тях — 13,5 %. Социалните трансфери имат слабо въздействие върху намаляването на

бедността. Системата на образованието и обучението продължава да е изправена пред големи предизвикателства, в това число **осигуряването на качествено приобщаващо образование и справянето с преждевременното напускане на училище.**

Въпреки подобряването на образователната структура на населението, продължават да са налице тревожни сигнали за качеството на образованието. В изследването *Global Competitiveness Report 2017-2018 на Световния икономически форум* България е класирана на 83-то място в света (и на 26-то място в ЕС, изпреварвайки само Унгария и Хърватска) по показателя качество на образователната система. При това за последните десет години страната влошава представянето си с 19 позиции. **В периода 2001-2011 г. България пада от 4-то на 22-ро място в международното изследване на уменията за четене на четвъртокласниците PIRLS**, като е между едва четирите държави, показващи нетен спад в резултатите през десетилетието. Въпреки че резултатите на българските ученици се подобряват при последното изследване през 2016 г., когато страната се изкачва до 14-място, все още не могат да бъдат достигнати постиженията от началото на века. Сходни тенденции се наблюдават и в представянето на страната в международното изследване „Тенденции в развитието на обучението по математика и природни науки“ **TIMSS**. Средният резултат по математика на българските ученици отбелязва рязък спад в периода 1999-2007 г., частично компенсиран в последното издание на изследването (2015 г.). Резултатите от изследването „Програма за международна оценка на учениците“ **PISA** на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР), проведено през 2018 г., показват, че 47% от 15-годишните са функционално неграмотни, 46.5% са с постижения под критичния праг в областта на науката, а 44.4% са с недостатъчно ниво на умения по математика като изоставането спрямо ЕС е повече от двойно във всички области на изследването. При това, **представянето на учениците с ромска и турска етническа принадлежност показва значително изоставане спрямо етническите българчета, равняващо се на 3 образователни години по отношение на четенето и 2 образователни години по отношение на математиката и науките.**

В *Мониторинга на образованието и обучението 2019, ЕК* е посочено, че работната сила в сектора на образованието застарява, като това генерира недостиг на преподаватели. **Почти половината от преподавателите са на възраст над 50 години** и съответно е вероятно да достигнат възрастта за пенсиониране в рамките на следващите 10 години; **10 % вече са над 60 години**. Започва да се очертава недостиг и се очаква той да се задълбочи. **Това важи особено за учителите в детски градини и началните учители, за преподавателите по чужди езици, по информационни и комуникационни технологии (ИКТ), по математика, физика и по някои предмети в областта на ПОО.** Конкретната нужда от заместване по предмети и по образователна степен не е известна, тъй като в България едва неотдавна (с подкрепата на ЕС) започна създаването на инструмент за прогнозиране по отношение на преподавателската професия. Въпреки това дори при намаляващ брой ученици се очаква да възникне остра нужда от заместване на големи групи пенсиониращи се преподаватели. В допълнение **броят на подпомагащите специалисти (като например ресурсни учители, училищни психолози, логопеди и др.) също е недостатъчен**, като с напредъка на реформата в областта на приобщаващото образование неудовлетвореното търсене се очаква да нарасне.

Сериозен проблем, характеризиращ квалификацията на човешките ресурси в страната, е **ниското ниво на компютърни и цифрови умения**, което пречатства широкото

използване на ИКТ и базираните на тях услуги и постигането на цифров растеж. България продължава да изостава от средните показатели за ЕС. Според Индекса за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото **DESI през 2017 г. едва 29% от населението притежават поне основни умения в областта на цифровите технологии (57% средно за ЕС)**, което отрежда на страната 27-мо място в ЕС. **Едва 62% от населението на възраст 16-74 години използва интернет при 81% средно за ЕС.** Необходими са интервенции на всички нива на образователната система, както и на системата на квалификация и преквалификация на заети, безработни, хора и групи в неравностойно положение за повишаване на цифровата грамотност на гражданите и избягване на т.нар. цифрово изключване.

Въпреки известно минимално нарастване през последните няколко години, участието в **учене през целия живот** остава изключително ниско и обхваща едва 2,3 % от лицата на възраст 25-64 години през 2017 г., докато средната за ЕС стойност е 10.9%, а в най-напредналите в това отношение скандинавски страни между 1/4 и 1/3 от населението в тази възрастова група участва в някаква форма на учене през целия живот (УЦЖ) всяка година. Незадоволително ниското участие в УЦЖ – и следователно ниското ефективно предлагане на възможности за УЦЖ – е съществена пречка пред икономическия растеж. От една страна, почти един на всеки петима възрастни е с никаква или ниска квалификация, което означава и ниска производителност. Отсъствието на адекватни възможности за УЦЖ не позволява да бъдат компенсирани слабостите на образователната система по изграждане на необходимите познавателни умения в постъпващите на работа, което – в най-добрия случай – бива наваксано за сметка на работодателя. Не на последно място, в глобален план съществува значително разминаване във времето между структурните промени в икономиката и реакцията на относително тромавата общообразователна система. Според едно популярно изследване², към 2030 г. 60% от излизащите от образователната система ще работят професии, които дори не са съществували в момента, в който те са започвали своето образование. В средносрочен план тази слабост на общообразователната система се адресира най-лесно чрез различни форми на УЦЖ, които са доста по-гъвкави и – при предоставяне на подходящите стимули за доставчиците на обучение – своевременно адресиращи нуждите на пазара.

Проблем при УЦЖ е липсата на системи за обучение в **меки умения**, които влияят положително на трудовия процес и ефективността. Според изследване на Евростат, в България лицата имат предимно базисни умения в тази област, при сериозно изоставане спрямо средните нива в общността. Така например, само 45% (за 2017 г.) от населението притежава над базисното ниво умения за разбиране и обработка на информация, докато средното ниво в ЕС е 68%. При младежите на възраст 16-24 г., макар тези стойности да са по-високи, се запазва изоставането с повече от 20 процентни пункта от средните нива за ЕС, което най-вероятно затруднява намирането им на подходяща работа или обучението в системата на висшето образование.

През последните години се правят опити за навлизане на модерните технологии в учебния процес, но опитът е противоречив. Така например, от учебната 2018-2019 г. на учениците от първи до седми клас са на разположение електронни учебници, но

² McLeod, Scott and Karl Fisch, “Shift Happens”.

самите електронни учебници представляват сканирани копия на хартиените такива и са безплатни, но електронно четимите варианти на учебниците, които освен учебния материал имат включени интерактивни игри и упражнения остават платени, с всички произтичащи от това негативни последствия по отношение на равния достъп до качествено образование. През 2019 г. стартира и мащабен проект в областта на въвеждане на дигитално образование в училище, финансиран от ЕСФ – „**Образование за утрешния ден**“, насочен към създаване на единна облачна среда в образователния процес с внедрена платформа за образователни услуги и съдържание, създаване на дигитално образователно съдържание и повишаване на уменията на учителите и учениците за използването му.

Въпреки че през последните години са взети мерки за модернизация на образователната система (като последователното включване на обучение по информационни технологии в учебната програма на учениците в първи, пети и седми клас), все още не се наблюдават конкретни резултати в цялостното представяне на страната, което налага потребност от извършване на задълбочен критичен анализ на ефективността на проведената реформа, с акцент върху резултатите от нея.

Съгласно *Доклада на ЕК за България 2019* в ход е въвеждането на преразгледана учебна програма, в която се обръща повече внимание на цифровите умения. Въпреки това наличните данни показват, че **все още има значителни пропуски в придобиването на основни и цифрови умения, както и във владенето на българския език.** Това налага допълнителни инвестиции и мерки на политиката за подобряване на основните и цифровите умения. С подкрепа по линия на Европейския социален фонд бяха създадени центрове за кариерно ориентиране, но предоставянето на кариерно ориентиране и индивидуалните подходи към всеки ученик се нуждаят от укрепване.

Професионално образование

Данните от Социално-икономическия анализ на районите от ниво 2³ показват, че професионалното образование и обучение (ПОО) през учебната 2018/2019 г. се осъществява в 21 училища по изкуствата, 25 спортни училища, 359 професионални гимназии и 25 професионални колежа с прием след средно образование. Общият брой на училищата е 430, а общият брой на учащите в тях е 136 229. В сравнение с учебната 2014/2015 г. година професионалните училища намаляват с 51, като най-много намаляват професионалните гимназии. През 2018 г. средно образование в училищата по изкуствата, спортните училища и професионалните гимназии с диплома са завършили 23,0 хил. души. Професионалните гимназии са разположени предимно в областните центрове и в по-големите общини, където е концентриран по-големият брой ученици.

Броят на обучаваните лица в професионалното образование и обучение надвишава този на обучаемите в системата на общото образование. През 2017 г. обучаемите лица в ПОО наброяват 117 130, което представлява 51.7% от общия брой на учениците в системата на средното образование. Но този дял бележи спад в сравнение с 52.5% през 2012 г.⁴

³ Виж: <httpswww.eufunds.bg/bg/oprd/node/2816>

⁴ По данни на Cedefop в сътрудничество с българския екип на ReferNet (2018). Професионално образование и обучение в България, <http://data.europa.eu/doi/10.2801/728903>

В НПР 2030 е посочено, че продължава тенденцията на намаляване на относителния дял на учащите в ПОО, въпреки че все още остава по-висок от средния за ЕС. **Всеки четвърти абитуриент в професионалните училища не завършва средно образование на редовната или поправителната сесия на държавните зрелостни изпити, и всеки втори, учил в програми за придобиване на втора степен за професионална квалификация. Един от всеки трима учащи завършва без придобита степен на професионална квалификация, а равнището на заетост на наскоро завършилите ПОО (64.2%) е с 10.8 процентни пункта под средното за ЕС.**

Анализът за ефективността на съществуващото състояние на системата за ПОО, BG051PO001-3.2.03 „Управление за ефективно професионално образование”, МОН показва, че професионалното образование се оказва неравнопоставено с образованието, получавано в общообразователните и профилираните гимназии по отношение на няколко ключови фактора и като цяло то е все по-малко престижно и все по-трудно за завършване.

В България ПОО се осъществява основно в системата на училищното образование. От 2015 г., както и много други държави-членки на ЕС, България насочва усилията си към утвърждаване на обучението чрез работа (дуална система на обучение), което дава възможност на обучаемите лица да придобият реален трудов опит, да се запознаят с търсените от работодателите умения, както и с уменията, които биха улеснили реализацията им на пазара на труда. Наличието на отдадени и компетентни учители, обучаващи, наставници и други специалисти в областта на ПОО е от съществено значение за осигуряване на неговото високо качество.

Въпреки че законодателството насърчава дуалното обучение и новите учебни планове и програми за дуално обучение в професионалното образование за учебната 2017/18 г. са готови, прилагането на дуалното обучение на този етап се реализира главно в рамките на различни проекти.⁵

През учебната 2017/2018 г. в дуална система на обучение са включени 1 742 ученика в 79 паралелки в 45 професионални училища.

Основните предизвикателства пред ПОО в България традиционно са свързани с: **недостатъчно съответствие на предоставяното ПОО с изискванията и потребностите на бизнеса, недостатъчна гъвкавост на системата за справяне с ранното отпадане от училище преди придобиване на професионална квалификация, липса на гъвкави възможности за повторно включване в професионално обучение, липсата на система за повишаване компетентностите на учителите по професионална подготовка за работа във все по-дигитализираща се и високотехнологична среда.** Положителна тенденция от последните две години е активното участие и ангажираност на представителните организации на работодателите на национално равнище, както и не малко браншови организации за повишаване на привлекателността на ПОО. В това отношение социалните партньори ще бъдат припознати като основен партньор при развитие на политики и мерки за подобряване разпознаваемостта и приложимостта на ПОО, в т.ч. на дуалната форма на обучение.

⁵ По данни на Cedefop в сътрудничество с българския екип на ReferNet (2018). Професионално образование и обучение в България, <http://data.europa.eu/doi/10.2801/728903>

Съгласно констатациите в *Доклада на ЕК за България 2019 г.* пригодността за заетост на завършилите професионално образование и обучение **продължава да бъде предизвикателство**. Макар че делът на учениците в професионалното образование и обучение в България е малко по-висок от средния за ЕС (51,3 % в сравнение с 49,3 % през 2016 г), пригодността за заетост на тези ученици е по-малка със 17,1 процентни пункта. Това може отчасти да се дължи на **слабото участие в схеми за учене в процеса на работа** (едва 22 % от завършилите професионално образование и обучение на възраст между 15 и 34 години) липсата на повсеместно професионално ориентиране от най-ранна детска възраст и бавното въвеждане на дуалното професионално образование и обучение **едва 1 % от учениците в професионалните гимназии са участвали в такива дуални програми през учебната 2017/2018 година**.

Повечето обучаеми се насочват към програма за професионално образование на 14-годишна възраст (7 клас). Тъй като за общото и професионалното образование, към момента се полага един и същ първи задължителен държавен зрелостен изпит, основните фактори при избора на ПОО са семейните традиции и личните предпочитания. Професионалното ориентиране все още е в процес на развитие и не оказва реално влияние върху избора на обучаемите лица. От друга страна изборът на професия трябва да бъде отговорен и информиран. За целта на децата трябва да се даде възможност да се запознаят с различни професии и да разпознаят своя бъдещ път за реализация.⁶

В Мониторинга на образованието и обучението 2019, ЕК се посочва, че процентът на заетост на наскоро завършилите ПОО е нараснал значително през 2018 г. (66,4% в сравнение с 2017 г. (59,1%), въпреки това през 2018 г. той е значително под средната стойност за ЕС от 79,5%.

Съгласно *Препоръката на Съвета (2019/С 301/02)* приложимостта на професионалното образование и обучение за пазара на труда и наличието на дуално професионално образование и обучение продължават да бъдат недостатъчни.

Висше образование

Съгласно данните от Анализа на социално-икономическото развитие на България 2007-2017 г. през 2018 г. **24.9% от населението в трудоспособна възраст е с висше образование, нараствайки с 6.4 процентни пункта спрямо 2007 г.**, но въпреки това страната увеличава изоставането си спрямо общността, т.к. отбелязаното подобрение на показателя средно за ЕС е с 8 процентни пункта до 28.5%. Постигането на националната цел за 2020 г. от 36% дял на завършилите висше образование във възрастовата група 30-34 г. все още е предизвикателство, **през 2017 г. стойността възлиза на 33.7%**. Същевременно, **относителният дял на ниско образованото население в трудоспособна възраст намалява от 28.7% (през 2007 г.) до 21.3% (предварителни данни за 2018 г.), оставайки значително по-ниско от средноевропейското (25.6%).**

Най-добрите образователни характеристики на населението в страната има **Югозападният район, където населението с висше образование достига 39.2% през 2017 г.**, изпреварвайки чувствително средните за ЕС стойности. С относително добри показатели за висше образование е **Североизточен район (26.9%)**. Най-лоши

⁶ По данни на Cedefop в сътрудничество с българския екип на ReferNet (2018). *Професионално образование и обучение в България*, <http://data.europa.eu/doi/10.2801/728903>

са показателите на **Северозападен и Югоизточен райони** съответно **едва 19.9% и 21.7%** от населението на възраст 25-64 г. са завършили висше образование към 2017 г.

Населението в трудоспособна възраст в предимно селските райони се характеризира с намаляващ дял на имащите висше образование (от 11.1% през 2007 г. до 8.1% през 2017 г.), докато на ниво ЕС дялът на високообразованото трудоспособно население в предимно селските райони нараства (с 4.9 процентни пункта за периода) и достига 20%. Същевременно, **ниско образованото трудоспособно население в селата увеличава дела си до 39.4% (спрямо 38.3% през 2007 г.)** при ясно изразена тенденция на намаление в ЕС до 27.6%.

Също така, съгласно Мониторинга на образованието и обучението 2019, ЕК записването на студенти в неравностойно положение е все още слабо.

Системата на висшето образование в България обхваща 51 висши училища, преобладаващата част от които са относително малки и тясно специализирани. **По-малко от 1/2 от завършващите студенти се реализират по съответната професия. На пазара на труда има недостиг на квалифицирани кадри в сферата на ИКТ, педагогическите и инженерните науки, както и в системата на здравеопазването.** Броят на дипломиралите се в областта на точните науки, технологиите, инженерството и математиката или свързани специалности е 13.730 на 1 000 жители на възраст 20-29 години, в сравнение с 18.7 на 1 000 жители средно в ЕС. Причините за това се дължат до известна степен на разкриването на множество икономически и хуманитарни специалности през последните 10 години, които са по-привлекателни за студентите поради традиционен престиж на професията или по други причини. Тази тенденция предизвиква увеличаване на броя на студентите в областите „Хуманитарни науки“ и „Социални, стопански и правни науки“, за които няма търсене на пазара на труда, за сметка на броя записващи се в професионални направления от област „Природни науки, математика и информатика“ и „Технически науки“.

В една от най-престижните световни класации на най-добрите висши училища по света, **QS World University Ranking 2019, е включен само един български университет – Софийският университет „Св. Климент Охридски“,** като за последните 6 години е регистриран спад в класацията му от групата на университетите, заемащи 650-700 място до последната група на университетите, заемащи **800-1 000 място.**

Силно фрагментираната система на висшето образование е с ниска и намаляваща ефективност на инвестициите в сектора, при липса на реални стимули за повишаване на качеството и приложимостта на предлаганите образователни програми.

Както е посочено в *Доклада на ЕК за България 2019 г.* висшето образование не е достатъчно съобразено с нуждите на пазара на труда. **През периода 2012-2017 г. броят на студентите във висшето образование е намалял със 17 %** в резултат на демографски фактори и на предпочитанието на студентите да учат в чужбина. Дялът на завършилите висше образование се повишава, но остава под средното за ЕС (**33 % през 2017 г. в сравнение с 40 % за ЕС**). Броят на записаните в свързани с ИКТ специалности студенти нараства, но като цяло **привлекателността на науката, технологиите, инженерството и математиката не се е увеличила значително и процентът на завършилите висше образование в тези специалности остава нисък (19,7**

% през 2016 г.). Работодателите често установяват пропуски в познанията и уменията, по-конкретно липсата на „меки умения“ сред завършилите (CEDEFOP, 2018).

Съгласно *НПР България 2030* увеличаването на съгласуваността между потребностите на бизнеса и обществото, от една страна, и програмите във висшето образование и в професионалното образование и обучение от друга, ще остане ключов аспект на политиките. Ще се стимулира по-тясното сътрудничество и комуникацията между частния и публичния сектор в рамките на учебния процес и в научно-изследователските дейности. Тези дейности ще са и от ключово значение за подобряването на качеството на висшето образование, увеличавайки ролята им в генерирането на иновативни научни разработки и стимулирайки актуалността на учебните програми в глобален контекст.

Наука и научни изследвания

Основната цел на политиката в областта на науката и научната инфраструктура в *НПР България 2030* е изграждане на висококачествена научноизследователска инфраструктура и модениризиране на научноизследователската екосистема, стимулиране и ускоряване на процеса на разработване и внедряване на иновации в отделните сектори на икономиката, като ключова ще бъде ролята на образователните и научни институции, научните центрове и бизнеса и връзката между тях. Фокус ще има сътрудничеството между индустрията и научните звена, кариерното развитие на високотехнологични специалисти и изследователи, стимулирането на приложните научни разработки и мерките за тяхната комерсиализация и превръщането им в пазарни продукти с висока добавена стойност.

Направеният *Анализа на социално-икономическото развитие на България в годините след присъединяването ѝ към Европейския съюз (ЕС), одобрен с РМС №196/2019 (СИА)* показва, че българската научно-изследователска система е изключително фрагментирана, особено в сравнение със системите в ЕС. **Фрагментацията е най-видима в сектора на висшето образование. От общия брой 51 висши училища средно около ¼ извършват активно научноизследователска дейност** и стимулират същата с мерки и дейности на институционално ниво или участие в национални и международни научноизследователски програми.

Държавната подкрепа под формата на разходи за НИРД през периода на първите 10 години след присъединяването на България към ЕС **намалява постоянно от 0.29% до 0.2% от БВП** – три пъти по-малко от средното ниво за страните в ЕС (0.64%). През 2017 г. България се нарежда на 27-о място в ЕС.

Ресурсите и разходите за НИРД са разпределени неравномерно в страната, като през 2016 г. **в Югозападен район е концентриран значителен ресурс за НИРД (69% от разходите в бизнес сектора)**. На другия полюс е Северозападен район, където в държавния сектор се изразходват едва 3.5% от общите разходи за НИРД, а вложените средства в научни продукти от предприятията са 4.5% от общите разходи на предприятията в страната. В Северен централен район се концентрират 0.2% от разходите в държавния сектор и 5.3% от разходите на предприятията, а в Югоизточен район – 2.7% от разходите в държавния сектор и 4.9% от разходите на предприятията.

Прегледът, проведен през 2017 г., свързан с необходимото оборудване за провеждане на научни изследвания в България, показва: **неравномерно териториално и тематично разпределение на научните звена при цялостна липса на достатъчно**

модерни научноизследователски инфраструктури; ниско участие на университетите в тях; неефективно управление на съществуващите научни съоръжения, липса на натовареност и поддържане, включително от бизнеса и международни организации и липса на ресурси липса наквалифициран персонал за поддръжка на научното оборудване; финансова нестабилност и неадекватна ангажираност от страна на частния сектор.

В НПР България 2030 се посочва, че през 2017 г. заетите изследователи са почти два пъти по-малко, като дял от работната сила в България в сравнение с ЕС, поставяйки страната на 23-то място. Страната се нарежда на 23-то място в ЕС по способност за задържане и привличане на таланти в *Глобалния индекс за конкурентоспособността*. В *Глобалния индекс за иновации* (“Global Innovation Index”) България е на предпоследно място в ЕС по човешки капитал и научни изследвания, като проблемни области в тази насока са качество на висшето образование (26-то място), научните изследвания и brutните разходи по тях (24-то място), както и оценката за престижа на университетите (25-то място). Сходно се оценява качеството на научноизследователската инфраструктура и от *Глобалният индекс за конкурентоспособността*, нареждайки страната на 24-то място в ЕС. Заключение на *Обсерваторията за научни изследвания и иновации към ЕК* в годишния ѝ доклад за България за 2017 г. е, че **нормалното функциониране на сектора изисква удвояване на заетия персонал и допълнително оптимизиране на структурата му в посока увеличаване на присъствието на частния сектор и университетите.**

Според данните на *Web of Science* през последните години България продължава да има слаби позиции по отношение на броя на международно видимите научни публикации. Делът на научните публикации от България, включени в топ 10% от най-цитираните трудове, е намалял почти двойно от 2008 г. до 2015 г., съответно от 6.5% до 3.5%. *Индексът на Съюза за иновации* (“Innovation Union Scoreboard”) поставя България на предпоследно място в ЕС по **международни съвместни научни публикации** и на 26-то място по показателя за общи научни публикации между публичния и частния сектор. *Докладът за глобалната конкурентоспособност* оценява взаимовръзката между висшите училища и индустрията в България, като поставя страната на 21-во място в ЕС с изявено положителна тенденция за подобряване през последното десетилетие.

В НПР България 2030 се посочва, че България все още се класира в групата на „скромните иноватори“. Съгласно *Глобалния индекс за иновации* за 2017 г. България заема 23-то място спрямо другите държави-членки на ЕС. Поиндикаторите, в които държавата се представя най-слабо са „**Човешки капитал и научни изследвания**“ и „**Институции**“ (съответно 27-мо и 26-то място). Между 2006 г. и 2016 г. инвестициите във фундаментални изследвания спадат от 0.12% от БВП до 0.07%. Приложните разработки повишават финансирането си от 0.23% до 0.5% от БВП – водено главно от частния сектор. В *Индекса на Съюза за иновации* на ЕК за 2017 г. България е класирана на предпоследно място в ЕС след Румъния.

Съгласно оценките изразени в *СИА (РМС №196/2019)* в резултат на лошите предпоставки за развитието на потенциала на научните изследователи в България, **участието на страната в Седма рамкова програма е сравнително ограничено, нареждайки страната на 20-та позиция в ЕС по брой участници (700) и по дял от бюджета по тази програма към 2014 г.** Подобен е профилът на страната и по

отношение на РП „Хоризонт 2020“, където участието на българските изследователи се нарежда на предпоследно място в Централна и Източна Европа по бройка и по научен принос и на 24-то място по отпуснати средства.

Съгласно *НПР България 2030* е налице необходимост от предоставяне на институционална подкрепа, както на публичния, така и на частния сектор за пълноценното им включване в програми и проекти, съфинансирани от ЕС, особено „Хоризонт 2020“ и „Хоризонт Европа“. Все още е налице ниско участие на младите хора в научни проекти, липсват стимули за насърчаване на млади учени и мерки за развитие на интерес към науката сред децата с цел изграждане на капацитет и интерес от ранна детска възраст. Съществува силна необходимост от по-нататъшно подпомагане на интеграцията на българската наука и научни изследвания в европейското изследователско пространство. Следва да се разработят конкретни мерки насочени към обучения на предприятията за участие в научно-изследователски проекти и в следващите рамкови програми. Държавата следва да подкрепи и включването на повече български оценители по програми директно финансирани от Европейските служби. ОПНО следва да подпомогне и укрепването на капацитета на новосъздадената Държавна агенция за изследвания и иновации, която може активно да се включи в процеса за подкрепа развитието на научния потенциал на млади учени и на предприятията.

В Националната стратегия за развитие на научните изследвания в Република България 2017-2030 г. е заложена визията към 2030 г. България да разполага с модерна и устойчиво поддържана научноизследователска инфраструктура за провеждане на висококачествени научни изследвания и обучение с акцент върху приоритетните направления на ИСИС, да се осигури достъп на изследователите до ключова уникална научна инфраструктура. Основен инструмент за концентрирането на ресурси за изграждане на стратегическа за страната инфраструктура е **Националната пътна карта за научна инфраструктура**, която осигурява съфинансиране за изграждането и развитието на значими научни комплекси.

В Препоръка на Съвета за България 2019 г. (2019/С 301/02) е посочено, че въпреки увеличението на държавния бюджет за научни изследвания през 2018 г. разходите за научноизследователска и развойна дейност (НИРД) остават много ниски както в частния, така и в публичния сектор. **Частните инвестиции в НИРД са монопол на големи мултинационални дружества и са концентрирани в региона на столицата. Бавните темпове на изпълнение на реформите и голямата разпокъсаност на системата за научни изследвания, развойна дейност и иновации не позволяват на инвестициите в областта на НИРД да допринесат за производителността и растежа. Голям брой университети и научноизследователски институти все още се представят слабо в сферата на висококачествените научни изследвания. Сътрудничеството между науката и бизнеса продължава да бъде много ограничено и недостигът на човешки капитал в системата на НИРД буди сериозно безпокойство.** Специфична препоръка 3 препоръчва на България да насочи икономическата политика, свързана с инвестициите, към научните изследвания и иновациите, транспорта, по-специално към неговата устойчивост, водите, отпадъците и енергийната инфраструктура и енергийната ефективност, като отчита регионалните различия и подобрява бизнес средата.

През периода 2014—2020 г. по ОП НОИР чрез ЕФРР са създадени и финансирани шест центъра за върхови постижения (ЦВП), в това число два ЦВП със съвместно финансиране по рамкова програма Хоризонт 2020 и десет центъра за компетентност (ЦК). Едни от основните предизвикателства относно административния капацитет и управлението са необходимостта от продължаване на подкрепата за създаване на капацитет в ЦВП и ЦК за управление на финансираната научна инфраструктура, за развиване на приложни изследвания, комерсиализация на резултатите от научните изследвания, засилване на сътрудничеството с бизнеса.

Резултатите от междинната оценка на ИСИС 2014-2020 г., показват, че по-голяма част от фирмите са склонни да си сътрудничат с университети в България (70%) и чужбина (52%), БАН (52%) и университетски научни комплекси (52%). Готовността за сътрудничество с научно-технологични паркове в страната или в чужбина, както и с Центрове за върхови постижения и Центрове за компетентности също е висока (изразена от между 40% и 50% от фирмите за всяка от категориите). Данните показват наличния потенциал за насърчаване на сътрудничеството между университетите, научните институции и предприятията чрез подкрепа за трансфера на технологии и търговската реализация на резултатите от научните изследвания.

Опитът от програмен период 2014-2020 г. показва, че конкурентният подход следва да се съсредоточи върху краткосрочната приложна научноизследователска дейност, а изборът на стратегически инвестиции не следва да се базира на пазарни принципи и текущи конкурентни предимства, а да отчита нуждите и тенденциите в дългосрочен план, за да отчете възможностите за функциониране на научноизследователската екосистема в мрежа и постигане на икономии от мащаба. На основание научените уроци в следващия програмен период е необходимо да бъдат подкрепени ключови, стратегически определени научноизследователски инфраструктури. По този начин ще се надгради постигнатото през програмен период 2014-2020 г., включително чрез надграждане на създадените ЦВП и ЦК и ще бъде осигурена подкрепа за развиване на приложни изследвания, комерсиализация на резултатите от научните изследвания, връзка с регионалния иновационен потенциал и засилване на сътрудничеството с бизнеса.

Стратегическа отправна точка за интервенциите в подкрепа на научната инфраструктура и научните изследвания следва да бъдат приоритетите на Иновационната стратегия за интелигентна специализация 2021-2027г. В рамките на приоритетните тематични области, в т.ч.: „Мехатроника и чисти технологии“, „Информатика и ИКТ“, „Индустрия за здравословен живот и биотехнологии“ и „Нови технологии в креативни и рекреативни индустрии“ ще бъде подкрепата за стратегически определените научноизследователски инфраструктури. В направлението за приложни научни изследвания и засилване на сътрудничеството между университетите, научните институции и предприятията е необходимо да бъдат отразени новите хоризонтални области, в т.ч. кръгова икономика, индустриален преход и разширяване на мерките за насърчаване на дигитализацията на предприятията, с акцент върху технологии, въвеждащи Индустрия 4.0. и мерки насочени към здравеопазване.

Програмна стратегия:

На база на идентифицираните нужди, програмата ще фокусира своите усилия върху:

- По-пълно обхващане на децата в предучилищно образование и началния етап на училищното образование, включително и по-пълно обхващане на децата в детските градини от 4-годишна възраст;
- Обхватно приобщаващо образование в основното и средното образование, чрез обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие, ранна диагностика на обучителни затруднения и индивидуален подход, фокусиращ подкрепата върху деца и ученици от уязвими групи, в т.ч. такива чиито майчин език е различен от български, както и мерки, насочени към намаляване дела на преждевременно напусналите ученици;
- Равнопоставеност и създаване на равни възможности за качествено образование, чрез осигуряване на мобилност и проходимост в отделните етапи на образование, превенция и предотвратяване на тормоза, намаляване агресията в училищата и мерки за десегрегация и против дискриминацията;
- Създаване на условия за достъп до образование, чрез преодоляване на специфични на териториално ниво демографски, социални и културни бариери, вкл. засилена работа с родители на деца и ученици от уязвими групи;
- Осигуряване на качество на приобщаващото образование, чрез модернизация на учебното съдържание, въвеждане на компетентностния модел и подобряване на уменията, дигитална трансформация на образованието, с възможности за разширяване обхвата на дистанционната форма на обучение, насърчаване на върховите постижения в образованието, чрез подкрепа за талантиливи деца и ученици с изяви дарби, иновативни учебни програми, иновативни класни стаи и иновативни училища, програми за въвеждане на интеркултурно образование в училищното и предучилищното образование;
- Насърчаване на творчеството и иновациите и използването на цифрови инструменти и устройства в образованието в ранна възраст;
- Осигуряване на достъп до професионално ориентиране на децата и подрастващите, вкл. като средство за превенция на училищния неуспех, отсъствията, отпадането от училище, противообществените прояви на децата и учениците;
- Осигуряване на гъвкаво планиране на професионалното образование и обучение, което адекватно отразява променящите се тенденции на пазара на труда включително в развитието на дигитализацията и технологиите, бъдещето на професиите и новите форми на организация и развитието на пазара на труда, демографските тенденции и тенденциите към зелена икономика и устойчиво развитие.
- Подобряване на качеството и приложимостта на професионалното обучение и образование по отношение нуждите на пазара на труда, и връзката му със специфичните териториални характеристики, като се отчитат глобалните, национални и секторни тенденции, чрез модернизиране на съдържанието, въвеждане на гъвкави модели и форми на обучение, засилено участие в схеми за учене в процеса на работа, увеличаване на дела на дуалната форма на обучение в ПОО, отчитане на връзката между образованието и спорта, вкл. двойната кариера, създаване на схеми за проследяване на завършилите,

ограмотяване на възрастни, включване във форми за образование и обучение на тези, които не са завършили средно образование, и валидиране на знания умения и компетентности, чрез подход, отчитащ местните нужди и икономика. Засилване на връзката на ПОО с висшето образование и науката и създаване на общи пространства за учене – ПОО, ВО и наука-бизнес, както и участие в регионални, секторни, национални и европейски мрежи;

- Повишаване на привлекателността и достъпността на ПОО за всички възрасти, включително чрез разработване на индивидуални пътеки за обучение по част от професия и възможности за онлайн обучения;
- Хоризонтално ще бъде подкрепено повишаване на уменията, капацитета и непрекъснатата квалификация на преподавателите и образователните ръководители/мениджъри в предучилищното и училищното образование, професионалното образование и обучение, включително за обучение на възрастни с акцент върху професионалната подготовка на преподавателите, дигиталните компетентности, работата с деца и ученици с проблемно поведение и такива от уязвими групи, в т.ч. осъвременяване на учебните програми за подготовка на учителите във висшите училища.
- Повишаване на приложимостта на висшето образование с нуждите на пазара на труда чрез системи за проследяване на завършилите, кариерно ориентирани, студентски практики и преход към дуална система на обучение във висшето образование, включително чрез засилено партньорство с национално представителните организации на работодателите;
- Модернизация на висшето образование, чрез промяна на учебната документация, въвеждане на компетентностен подход, дигитална трансформация и засилване на връзката с науката;
- Интернационализация на висшето образование, чрез осигуряване на кръгова и входяща мобилност на преподаватели и студенти.
- Консолидация на висшето образование, чрез участие в национални и европейски мрежи, съвместни учебни програми и споделяне на ресурси.
- С цел повишаването на конкурентоспособността на българската икономика и трансформирането ѝ в икономика, базирана на знанието и интелигентния растеж ще бъдат подкрепени ключови, стратегически определени научноизследователски инфраструктури, пазарно ориентирани приложни научни изследвания и интернационализация, в т. ч. чрез осигуряване на синергия и подкрепа на българското участие в рамковата програма ЕС Хоризонт Европа. Фокусът на програмата ще бъде насочен върху:
 - Създаване на условия за подобряване на капацитета за научни изследвания, насочени към резултати чрез модернизация на научната инфраструктура, подобряване на условията на труд и мобилност на учените, интернационализация на научните изследвания;
 - Подкрепа за развиване на умения в университетите и научноизследователските институции с цел увеличаване на търговската

<p>жизнеспособност и на пазарното значение на научноизследователските проекти;</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Засилване на сътрудничеството между университетите, научните институции и предприятията чрез подкрепа за трансфера на знания, технологии и търговската реализация на резултатите от научните изследвания. ● С оглед на осигуряване на пазарна ефективност и финансова устойчивост на инвестициите, ще бъдат използвани финансови инструменти, в съответствие с предварителната оценка за финансови инструменти.

За целта, свързана с растежа и заетостта

ТАБЛИЦА 1		
Цел на политиката	Специфична цел или специален приоритет *	Обосновка (резюме)
<p>ЦП 1</p> <p>По-интелигентна Европа чрез насърчаване на иновативния и интелигентен икономически преход</p>	<p><i>ЕФРР</i></p> <p><i>i) засилване на капацитета за научни изследвания и иновации и на въвеждането на модерни технологии;</i></p>	<p>[2 000 за всяка специфична цел или специален приоритет</p> <p>Въздействието на инвестициите по ОПНО като допълващо националните интервенции ще се търси в посока повишаване качеството на научно-изследователските институции и модернизация на научноизследователската инфраструктура и оборудване, като се насърчава интелигентната специализация, развитието на пазарно ориентирани приложни научни изследвания, привличането на млади учени и международно утвърдени висококвалифицирани учени, трансфера на знания и интернационализацията им.</p> <p>Ще продължат усилията в посока изграждането на капацитет и развитие на човешките ресурси в системата на НИРД, като ще бъдат реализирани интервенции с фокус върху повишаването на привлекателността на научната кариера и привличане и задържане на млади учени и изследователи. Същевременно, ще бъдат търсени начини за насърчаване на заетостта в сектора в посока засилване на присъствието на университетите.</p> <p>Фокус ще има стимулирането на приложните научни разработки с технологична готовност TRL 3-6, с оглед на тяхната последваща комерсиализация и приложение и превръщането им в пазарни продукти с висока добавена стойност.</p> <p>Програмата ще подкрепи развитието на млади учени и техни разработки, които имат индустриална приложимост, както и ще насърчи включването им в научно -изследователски проекти и екипи.</p> <p>Стимулирането на научната дейност в страната и инвестициите в научна инфраструктура ще целят оползотворяване на местния потенциал и постигането на баланс в интензивността им в регионален план, като се съблюдают идентифицираните сравнителни предимства на регионите и възможностите за интелигентна специализация.</p> <p>Ще продължи изпълнението на мерки за по-тясната интеграция на българската научно-изследователска общност в международната, засилвайки присъствието на български учени в партньорски проекти и на българските патенти и изследвания в</p>

		<p>световно признати регистри, което ще постави научните разработки в страната на преден план, в контекста на глобалните тенденции в научните изследвания.</p> <p>С цел подобряване на средата за НИРД в страната и по-нататъшно развитие на иновационната екосистема, ще бъдат търсени възможности за подобряване на условията за публично-частни партньорства в областта на приложните научни изследвания и ускоряване на процеса по пазарна реализация на иновациите, в т.ч. и на международните пазари. Приоритет ще остане по-нататъшното подпомагане на интеграцията на българската наука и научни изследвания в европейското изследователско пространство и засилване на синергията и участието в Хоризонт Европа включително ще се подкрепи дейността на Държавната агенция за изследвания и иновации.</p>
<p>ЦП 4</p> <p>По-социална Европа — реализиране на европейския стълб на социалните права</p>	<p><i>ЕСФ+</i></p> <p><i>iv) подобряване на качеството, ефективността и съответствието на системите за образование и обучение с нуждите на пазара на труда в подкрепата на придобиването на ключови умения, включително цифрови умения;</i></p>	<p>[2 000 за всяка специфична цел или специален приоритет]</p> <p>Ще бъде поставен фокус върху адаптиране и модернизирание на системата на професионалното образование и обучение спрямо нуждите на пазара на труда и увеличаване на тежестта на дуалната система за обучение в ПОО.</p> <p>Финансирането ще бъде насочено върху повишаването на качеството и приложимостта на училищното образование за постигане на професионална реализация. В тази връзка, ключово значение ще има актуализирането на учебни планове и програми, гъвкави пътеки и програми за втори шанс, придобиване на професионални умения, професионална подготовка на учителите и въвеждането на иновативни методи на преподаване, поддържането на модерна образователна среда, развитие на партньорски формати с бизнеса и висшето образование, ефективното управление на ПОО, както и разширяването на географския обхват на дуалното обучение и увеличаване на възможностите за осъществяването му по различни професии, което да е съобразено с потребностите на бизнеса на регионално и местно ниво.</p> <p>Подкрепата за гъвкави модели на обучение в ПОО ще бъдат съчетани с мерки за ограмотяване на възрастни, подкрепа за развитие на двойна кариера при спортистите, кариерно ориентиране и валидиране на знания, умения и компетентности във формалното образование, придобити чрез неформално обучение или информално учене, с оглед осигуряване възможности за достъп до пазара на труда и пригодност за осигуряване на заетост.</p> <p>Увеличаването на съгласуваността между потребностите на бизнеса и обществото, от една страна, и програмите във висшето образование и в професионалното образование и обучение от друга, ще остане ключов аспект на политиките, подкрепени от оперативната програма. Ще се стимулира по-тясното сътрудничество и комуникацията между частния и публичния сектор в рамките на учебния процес и в научно-изследователските дейности, както участието на социалните партньори при формиране и изпълнение на политики в тези области. Тези дейности ще са и от ключово значение за подобряването на качеството на висшето образование, увеличавайки ролята им в генерирането на иновативни научни разработки и стимулирайки актуалността на учебните програми в глобален контекст. В услуга на това ще се предприемат мерки</p>

		<p>в посока консолидиране на публичните висши училища чрез предоставяне на финансови стимули, фокусиране на публичната подкрепа и увеличаването на възможностите за публично-частно партньорство.</p> <p>Фокусът ще бъде върху подготовка на кадри в търсени от бизнеса професии и специалности. Подкрепата ще бъде обвързана с приноса към пазара на труда и резултатите от обучението.</p>
<p>ЦП 4</p> <p>По-социална Европа — реализиране на европейския стълб на социалните права</p>	<p>ЕСФ+</p> <p>v) насърчаване на равния достъп до и завършването на качествено и приобщаващо образование и обучение, по-специално за групите в неравностойно положение, от образованието и грижите в ранна детска възраст през общото и професионалното образование и обучение до висшето образование, както и образованието и ученето в зряла възраст, включително улесняване на мобилността с учебна цел за всички;</p>	<p>[2 000 за всяка специфична цел или специален приоритет]</p> <p>Ще продължи устойчивото прилагане на политики за обхващане и включване на децата и учениците в системата на предучилищното и училищното образование и за намаляването на дела на преждевременно напусналите училище. В тази връзка, приоритет ще имат интегрираните и целенасочени политики за осигуряване правото на всяко дете на качествено образование и за превенция на отпадането от училище, с фокус върху децата и учениците от уязвимите групи. Те ще бъдат прилагани ведно с политики и мерки, насочени към нарастване на дела на завършилите средно образование и насърчаване на участието на младите хора във формално и неформално образование и обучение.</p> <p>Подкрепата на програмата за изпълнение на целите на Стратегията на правителството в областта на образованието и обучението ще бъде насочена към преосмисляне на ролята на образователната система в условията на информационно общество, характеризиращо се с бърз достъп до всякаква информация.</p> <p>Подкрепата на индивидуални образователни пътеки ще бъде насочена към подобряване достъпа до ПОО и според индивидуалните нужди на обучаемото лице, особено за лица напуснали рано системата на образованието.</p> <p>За преодоляване на слабостите по отношение на качеството на предоставяната образователна услуга и осъществяваната реформа в образователния сектор, програмата ще засили фокуса върху усвояване на ключовите компетентности за учене през целия живот (включително цифрови, езикови, социални) от ранна възраст в рамките на формалното образование и същевременно с това – към формиране на съзнание за ценността на образованието, обучението и ученето. Важни акценти в тази връзка са както придобиването на функционална грамотност, на релевантни (интер)дисциплинарни и практически ориентирани знания и умения, така и развиването на творческото и критично мислене, на отговорност и умения за решаване на проблеми, на гражданска ангажираност, включително и от младите хора в селските райони.</p> <p>Програмата ще подкрепи трансформацията на българското образование, чрез модернизация на образователните институции, повишаване на качеството на образование, чрез въвеждането на иновативни методи на преподаване, актуализиране на учебните програми и въвеждане на дигитална промяна в ученето и преподаването, както и осигуряване на равен достъп до качествено и приобщаващо образование за всички.</p>

* Специални приоритети според ЕСФ + регламент

За ЕФМДР:

Таблица 1 А			
Цел на политиката	Приоритет	SWOT анализ (за всеки приоритет)	Обосновка (резюме)
		Силни страни [10 000 за всеки приоритет]	[20 000 за всеки приоритет]
		Слаби страни [10 000 за всеки приоритет]	
		Възможности [10 000 за всеки приоритет]	
		Заплахи [10 000 за всеки приоритет]	
		Установяване на потребностите въз основа на SWOT анализ и при отчитане на елементите, посочени в член 6, параграф 6 от Регламента за ЕФМДР [10 000 за всеки приоритет]	

2. СПРИОРИТЕТИ, РАЗЛИЧНИ ОТ ТЕХНИЧЕСКА ПОМОЩ

Позоваване: Член 17, параграф 2 и член 17, параграф 3, буква в)

Таблица 1 Т: Структура на програмата*

Идентификационен код	Наименование [300]	Техническа помощ	Основа за изчисление	Фонд	Категория на подпомагания регион	Избрана специфична цел
1	Приоритет 1 „Качествено и приобщаващо предучилищно и училищно образование“	Не		ЕСФ+	Повече	СЦ 1 ЕСФ+(v)
					Преход	
					По-слабо развити региони	
					Най-отдалечени и слабо населени региони	
2	Приоритет 2 „Връзка на образованието с пазара на труда“	Не		ЕСФ+	Повече	СЦ 1 ЕСФ+(iv)
					Преход	
					По-слабо развити региони	
					Най-отдалечени региони	

3	Приоритет 3 „Научна инфраструктура и приложни изследвания“	Не		ЕФРР		СЦ 1 <i>ЕФРР (i)</i>
4	Приоритет „Техническа помощ“	Да				Не е приложимо
..	Специален приоритет на младежката заетост	Не		ЕСФ+		
..	Специален приоритет относно специфичните за всяка държава препоръки	Не		ЕСФ+		
..	Специален приоритет за иновативни действия	Не		ЕСФ+		
	Специален приоритет „Материални лишения“	Не		ЕСФ+		

* Информацията в тази таблица ще служи като техническа основа за предварително попълване на други полета и таблици в образеца в електронен вид. Не е приложимо към ЕФМДР.

2.1. Наименование на приоритета [300] (повтаря се за всеки приоритет)

ПРИОРИТЕТ 1 - КАЧЕСТВЕНО И ПРИОБЩАВАЩО ПРЕДУЧИЛИЩНО И УЧИЛИЩНО ОБРАЗОВАНИЕ

☐ Това е приоритет, насочен към съответните специфични за всяка държава препоръки
☐ Това е приоритет, насочен към младежката заетост
☐ Това е приоритет, насочен към иновативни дейности
☐ Това е приоритет, насочен към материални лишения**

* Таблица, приложима за приоритетите на ЕСФ +.

** Ако е маркирано, преминете към раздел 2.1.2

2.1.1. Специфична цел⁷ („Работни места и растеж“) или пространство за подкрепа (ЕФМДР) — повтаря се за всяка избрана специфична цел или област на подпомагане за приоритетите, различни от техническа помощ

СЦ V - Насърчаване на равния достъп до и завършването на качествено и приобщаващо образование и обучение, по-специално за групите в неравностойно положение, от образованието и грижите в ранна детска възраст през общото и професионалното образование и обучение до висшето образование, както и образованието и ученето в зряла възраст, включително улесняване на мобилността с учебна цел за всички

2.1.2. Намеса на фондове

Позоваване: Член 17, параграф 3, буква г), i) iii) iv) v) vi);

Съответни видове действия — член 17, параграф 3, буква г), подточка i):

Текстово поле [8 000]

- Разширяване обхвата на предучилищното и начално образование, чрез подкрепа за механизма за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст, в т.ч.:
 - Разширяване участието на образователни медиатори и координиране на екипите за обхват;
 - Обучение и повишаване на капацитета и уменията на екипите за обхват;
 - Изграждане и свързване на системи за проследяване при пътуване и миграция на упражняването на правото на децата на задължително образование;
 - Изграждане и свързване на системи за обмен на информация и контрол по издадените здравни бележки за извиняване на отсъствия по уважителни причини на децата и учениците;
 - Целенасочени информационни дейности и работа с родители за разясняване ползите от образование и задълженията за включване в предучилищно и задължително училищно образование;

⁷ С изключение на специфичната цел, посочена в член 4, параграф 1, буква в), точка vii) от регламента за ЕСФ +.

- Насърчаване изграждането на устойчиви партньорства между училища, детски градини и неправителствени организации за подсигуряване на пълен обхват и превенция на отпадането.
- **Обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие в предучилищното образование в т. ч.:**
 - Осигуряване на допълнителни психолози, педагогически съветници, логопеди, ресурсни учители, треньори по вид спорт и други специалисти според потребностите на децата, за реализиране на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие в детските градини.
 - Занимания по интереси за стимулиране развитието на личностни качества, социални и творчески умения и изяви на способностите в областта на науките, технологиите, изкуствата, спорта, глобалното, гражданското, здравното и интеркултурното образование, образованието за устойчиво развитие, както и за придобиване на умения за лидерство и за работа в полза за общността и работа в екип;
 - Грижа за здравето, посредством осигуряване на съвременни програми, свързани със здравното образование, здравословното хранене, първа долекарска помощ, безопасно движение по пътищата, обучение по различни видове спорт и други;
 - Ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения; поощряване с морални и материални награди; дейности за превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение; логопедична работа.
 - Обучение чрез допълнителни модули за деца, които не владеят български език; дейности за прилагане на програми за психомоторно, познавателно и езиково развитие; индивидуална и групова работа при установени езикови и/или емоционално-поведенчески, и/или сензорни затруднения.
 - Оценка на индивидуалните потребности на детето за осигуряване на допълнителна подкрепа за личностно развитие и осигуряване на допълнителната подкрепа за личностно развитие;
 - Развиване на физическите качества и умения на децата чрез спорт;
 - Повишаване на езиковата култура и познания чрез изучаването на чужд език от най-ранна детска възраст и във всички форми и степени на образование;
 - Повишаване на капацитета и уменията на преподавателите; повишаване участието на образователните медиатори в активното приобщаване в предучилищното образование;
 - Повишаване капацитета и уменията на директорите, учителите и другите педагогически специалисти за формиране и провеждане на политики за увеличаване обхвата в предучилищното образование и повишаване на качеството на предучилищно образованието в конкретната институция.
 - Засилен мониторинг за напредъка на учебния процес в ДГ с цел ранно предупреждение за преждевременно напускане на системата;
 - Психологическа подкрепа и допълнително обучение по български език за децата в детските градини и групите за предучилищно образование в училище.
 - Осигуряване на специализирана подкрепяща среда, съобразно нуждите в подкрепяните образователни институции;

- Осигуряване на такси за деца в неравностойно положение, работа с родители;
- **Обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие в училищното образование, в т.ч.:**
 - Осигуряване на допълнителни психолози, педагогически съветници, логопеди, ресурсни учители, треньори по вид спорт и други специалисти според потребностите на учениците, за реализиране на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие в училищата;
 - Повишаване на капацитета и уменията на педагогическите и непедагогическите специалисти;
 - Повишаване капацитета и уменията на директорите, учителите и другите педагогически специалисти за формиране и провеждане на политики за увеличаване на обхвата в училищното образование и повишаване на качеството на предучилищно образованието в конкретната институция.
 - Допълнително обучение и консултиране по учебни предмети; кариерно ориентиране на учениците; занимания по интереси приоритетно в тематичните направления: „Дигитална креативност“, „Природни науки“, „Математика“, „Технологии“, „Изкуства и култура“, „Гражданско образование“, „Екологично образование и здравословен начин на живот“, „Спорт“; библиотечно-информационно обслужване; грижа за здравето; осигуряване на общезитие; дейности за превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение; дейности за превенция на обучителните затруднения; логопедична работа.
 - Поощряване с морални и материални награди за високи постижения в образователната дейност, в заниманията по интереси и за приноса им към развитието на институционалната общност;
 - Оценка на индивидуалните потребности на детето и ученика за осигуряване на допълнителна подкрепа за личностно развитие и осигуряване на допълнителната подкрепа за личностно развитие;
 - Развиване на физическите качества и умения на учениците, чрез осигуряване провеждането на тренировъчни занимания по видове спорт и на спортни дейности в училищата, осигуряване и реализиране на спортни дейности в рамките на целодневното обучение на учениците в началния етап на основното образование, сформирани на училищни спортни отбори по видове спорт и групи за спортни дейности, създаване на ефективни партньорства на училищата със спортните клубове;
 - Кариерно ориентиране на учениците;
 - Грижа за здравето, посредством осигуряване на съвременни програми, свързани със здравното образование, здравословното хранене, първа долекарска помощ, безопасно движение по пътищата, обучение по различни видове спорт и други;
 - Засилен мониторинг за напредъка на учебния процес в училищата с цел ранно предупреждение за преждевременно напускане на системата;
 - Осигуряване на специализирана подкрепяща среда, съобразно нуждите в подкрепяните образователни институции;
- **Подкрепа за талантливи деца и ученици с изяви дарби, в т. ч.:**

- Обучение в курсове, летни академии и др. по изкуства и наука и тренировъчни спортни лагери за участие в държавни и международни първенства организирани от училища, центрове за подкрепа на личностно развитие, научни и творчески съюзи, фондации, сдружения и фирми, спортни клубове.
- Подпомагане за участие в национални и международни конкурси, олимпиади и състезания в науката, културата и спорта.
- Награди за високи постижения;
- **Модернизиране на учебните програми и съдържание, чрез въвеждане на компетентностния модел, както и подготовка на индивидуални учебни планове и на индивидуалните учебни програми на ученици със специални образователни потребности и на ученици с изяви дарби, в т.ч.:**
 - Развитието на ключови компетентности на всички образователни равнища, включително чрез насърчаване на различни подходи и среди за учене в областта на образованието, в т.ч. четивна, математическа, цифрова грамотност, ключови компетентности в сферата на природните науки, гражданска активност, умения за работа в екип, кариерно ориентиране, социално-емоционални умения;
 - Разработване на програма за работа с ученици, за които българският език не е майчин;
 - Обучение и повишаване на капацитета и уменията на преподаватели и непедagogически специалисти за работа с модернизираното учебно съдържание, включително с дигитални платформи и облачни технологии за пълноценно използване от учителите на различни подходи при дистанционна форма на обучение;
 - Тестване на пилотни модели за работа с модернизирано учебно съдържание и програми, включително и въвеждането им за работа в дистанционна форма на обучение; повишаване на уменията на учениците и учителите;
 - Въвеждане и утвърждаване на мерки за гарантиране на качеството чрез наблюдение, анализ и оценка на образованието и обучението.
- **Дигитална трансформация на училищното образование в т.ч. професионалното образование и обучение, чрез:**
 - Цифровизиране на учебното съдържание с отворен достъп;
 - Създаване на учебно съдържание и развиване на цифрови умения на всички участници в образователния процес - ученици, педагогически персонал, студенти и преподаватели във висшите училища;
 - Въвеждане на цифрови технологии и разработване на дигитално образователно съдържание и на иновативни подходи чрез актуализиране на учебните програми за образование и обучение, използване на подходи и методики, основани на ИКТ, които насърчават модернизацията на учебния процес;
 - Повишаване на квалификацията на учителите за работа с цифрови технологии за въвеждане на дигитални форми на преподаване по учебни предмети и интерактивни курсове и въвеждане на иновативни методи за преподаване;
 - Повишаване на дигиталната компетентност и умения на учениците включително и компютърно моделиране;

- Провеждане на обучения за работа с нови технологии и придобиване на цифрови компетенции за преподавателите и учениците, провеждане на информационни кампании и обучение относно опасностите в интернет, отрицателния ефект на фалшивите новини и развиване на умения за ползване на социалните мрежи като платформа за себеизразяване и участие в процесите на взимане на решения.
- **Мобилност и проходимост в отделните етапи на образование, в т.ч.:**
 - Мерки за валидиране на знания и умения и включване в образователната система на ученици, получили образование в чужбина, в т. ч. признаване на дипломи и удостоверения за проведено обучение в чужбина в системата на средното образование;
 - Синергия с Еразъм+ - мобилност на преподаватели, мобилност на ученици, с фокус върху социално слаби и уязвими групи;
 - Подкрепа за дистанционно и вечерно обучение;
 - Подкрепа на международното сътрудничество и мобилност на учащи и персонал с цел увеличаване на капацитета на организациите, предоставящи образование и обучение, от образованието и грижите в ранна детска възраст до завършване на образование;
 - Подкрепа за мобилност на преподаватели и адаптиране към работна среда в различни райони и с различни групи ученици, чрез адаптационни програми и социални пакети за млади учители;
 - Изграждане на единна електронна система за кандидатстване и прием в следващи етапи на образование;
- **Подкрепа за иновативни учебни програми, иновативни класни стаи и иновативни училища, в т.ч.:**
 - Насърчаване на образователните иновации в предучилищното образование;
 - Иновативна квалификация на учителите и учителско сътрудничество;
 - Разработване и въвеждане на иновативни дейности в организацията и съдържанието на обучението в детските градини и класните стаи;
 - Въвеждане на иновативни форми на управление, обучение и учебна среда, използване на иновативни методи на преподаване, разработване на иновативно учебно съдържание, учебни програми и учебни планове.
 - Обмяна на иновации в образованието. Създаване на професионални учебни общности сред учители с цел по-нататъшна подкрепа за прилагане и разпространение на добрите практики;
 - Създаване на пакет от методи за прилагане и инструменти за проследяване на добрите практики, които да бъдат разпространени на национално и на международно равнище;
 - Подобряване на образователните резултати, мотивацията за учене, участието в училищния живот и развитието на креативно мислене, различни компетентности и емоционална интелигентност чрез иновативни образователни процеси, методи на преподаване, училищно лидерство и нови учебни стратегии.

- **Превенция и предотвратяване на тормоза и намаляване агресията в училищата, в т.ч.:**
 - Провеждането на кампании за толерантност и намаляване на агресията на учениците, както и за въздействие върху вътрешната мотивация, както и оказване на психологическа подкрепа насочена към децата и учениците, педагогическите специалисти и родителите;
 - Подкрепа за използването на посредници при решаване на конфликт в училище, консултиране на децата или учениците с психолог/педагогически съветник;
 - Повишаване на компетентностите и уменията на учителите за използване и прилагане на форми и методи на противодействие на тормоза, насилието и др. за работа с деца и ученици със СОП, работа с родителите, противодействие на негативни прояви като агресията/гнева - разпознаване, причини и превенция.
 - Включване на ученици с проблемно поведение в групи за повишаване на социалните умения за общуване и за решаване на конфликти по ненасилствен начин, насочване на детето или ученика към занимания, съобразени с неговите потребности; наставничество;
 - Участие на учениците в училищното управление и подкрепа за доброволчески инициативи.
- **Създаване на условия за достъп до образование чрез преодоляване на демографски, социални и културни бариери, в т.ч.:**
 - Осигуряване на транспорт;
 - Повишаване на уменията на децата и учениците за обучение и общуване в мултикултурна среда, включително психологическа подкрепа и допълнителни обучения по български език, споделяне на културна идентичност и ценности;
 - Повишаване на капацитета на педагогическите специалисти и на образователните медиатори за работа в мултикултурна образователна среда;
 - Насърчаване участието на родителите в образователния процес в мултикултурна образователна среда;
 - Насърчаване на междуучилищния обмен и споделяне на образователни ресурси, включително съвместни дейности между училища и ДГ с концентрация на уязвими групи и такива без концентрация на уязвими групи, вкл. обменни визити, екскурзии, зелени училища и др.;
 - Подкрепа за осигуряване на достъп до качествено образование в малките населени места и в труднодостъпните райони;
- **Комплексни програми на общинско ниво за десегрегация на училищата, превенция на вторичната сегрегация и против дискриминацията, в т.ч.**
 - Превенция и недопускане на дискриминация в образователните институции в посока обучители и обучаеми, чрез подготовка на практически ръководства, информационни кампании и обучителни семинари;
 - Насърчаване на десегрегацията на училищата и класните стаи, формиране на подкрепяща обществена среда, междуучилищни дейности, подсигуриране на партньорство с местните общности и гражданския сектор, допълнителна работа с учениците в приемните училища, допълнителна работа с родителите и други;

- Преодоляване на негативни обществени нагласи, основани на етнически произход и културна идентичност (включително чрез провеждане на информационни кампании, насочени към недопускане на дискриминация, основана на раса, етнически произход или религиозна принадлежност;
- **Достъп на уязвими групи до висше образование, в т.ч.**
 - Провеждане на кандидат-студентски курсове за младежи от уязвими групи;
 - Подкрепа за кандидат-студенти и студенти от уязвими групи, посредством: осигуряване на учебници и учебни помагала, заплащане на наем за студентски общежития, заплащане на такси за кандидатстване във висши училища, заплащане на семестриални такси;
 - Подкрепа за продължаване на образованието във втори гимназиален етап на средното образование и във висши училища, като например: провеждане на информационни кампании с цел популяризиране възможностите и условията на висшите училища да приемат и обучават младежи от уязвими групи.
 - Насърчаване участието на родителите в образователния процес и ползите от обучението и завършването на висше образование;

Списък на планираните операции от стратегическо значение - член 17, параграф 3, буква г), подточка i):

Текстово поле [2 000]

- 1. Разширяване обхвата на предучилищното и начално образование, чрез подкрепа за механизма за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст;**
- 2. Обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие в предучилищното образование;**
- 3. Обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие в училищното образование;**
- 4. Подкрепа за талантиливи деца и ученици с изявени дарби;**
- 5. Модернизиране на учебните програми и съдържание, чрез въвеждане на компетентностния модел, както и подготовка на индивидуални учебни планове и на индивидуалните учебни програми на ученици със специални образователни потребности и на ученици с изявени дарби;**
- 6. Мобилност и проходимост в отделните етапи на образование;**
- 7. Дигитална трансформация на училищното образование;**

Предвижда се посочените операции от стратегическо значение да бъдат реализирани като дългосрочни операции със системен ефект под координацията на Министерство на образованието и науката. За тях ще бъде предвиден специфичен план за оценка и мониторинг, позволяващ оценка на въздействието в хода на изпълнение и ще бъде заложен гъвкав механизъм на актуализация, в зависимост от резултатите от оценките и мониторинга.

Операциите от стратегическо значение ще се изпълняват децентрализирано, основани на нуждите, определени на ниво образователна институция и с водеща роля на образователните институции.

Основни целеви групи — член 17, параграф 3, буква г), подточка iii):

Текстово поле [1 000]

Деца, ученици, младежи, възрастни извън задължителната училищна възраст, родители, учители, педагогически специалисти и друг персонал, деца, ученици и младежи със специални образователни потребности, деца, ученици, младежи от маргинализирани групи, търсещи или получили международна закрила и от други уязвими групи. Участниците в образователния процес, институциите в системата на предучилищното и училищното образование и общини, деца и ученици с пропуски в усвояването на учебния материал, деца и ученици в риск от отпадане от образователната система, родители на деца от уязвими групи, лица преждевременно напуснали училище и др.

Специфични целеви територии, включително планираното използване на териториални инструменти — член 17, параграф 3, буква г), подточка iv)

Текстово поле [2 000] Планира се следните групи дейности:

- **Създаване на условия за достъп до образование чрез преодоляване на демографски, социални и културни бариери и**

- **Комплексни програми на общинско ниво за десегрегация на училищата, превенция на вторичната сегрегация и против дискриминацията да бъдат реализирани на териториално ниво, чрез използване на подхода на **Интегрирани териториални инвестиции (ИТИ)**.** Конкретните нужди и операции на местно и регионално ниво ще бъдат определени в Регионалните схеми за пространствено развитие (РСР) на районите от ниво NUTS 2, разработени на отговорността на регионалните съвети за развитие. Дейностите по програмата в рамките на подхода ИТИ ще се реализират въз основа на интегрирани концепции, които ще бъдат изготвяни и изпълнявани в партньорство между различни местни заинтересовани страни (общини, НПО, образователни институции и т.н.), с оглед постигане на максимален ефект върху съответната територия. Всяка концепция ще включва набор от взаимосвързани и допълващи се проекти/проектни идеи, насочени към територия с общи характеристики и/или потенциал за развитие, включващи най-подходящата комбинация от ресурси и мерки, които да бъдат използвани целенасочено за осъществяване на конкретна цел или приоритет от интегрираната стратегия на района (РСР). По този начин идентифицираните проекти по ОПНО в рамките на концепцията за ИТИ ще се осъществяват координирано с проектите по другите програми, предоставящи финансиране по концепцията. *Междурегионални и транснационални видове действия — член 17, параграф 3, буква г), подточка v):*

Текстово поле [2 000] Н/П

Планирано използване на финансовите инструменти — член — 17, параграф 3, буква г), подточка vi)

Текстово поле [1 000] Н/П

2.1.2.1. Показатели⁸

Позоваване: Член 17, параграф 3, буква з), ii)

Приоритет	Специфична цел (заетост и растеж) или област на подпомагане (ЕФМДР)	Фонд	Категория региони	ID [5]	Показател [255]	Мерна единица	Етапна цел (2024 г.)	Целева стойност (2029 г.)
П 1	СЦ V	ЕСФ+	По-слабо развити		Участници с прогимназиален етап на основното образование или по-ниско (ISCED 0-2)	брой	112 101	747 344
П 1	СЦ V	ЕСФ+	По-слабо развити		Участници от малцинства (включително маргинализирани общности като ромите)	брой	13 500	90 000
П 1	СЦ V	ЕСФ+	По-слабо развити		Участници с увреждания	брой	450	3 000
П 1	СЦ V	ЕСФ+	По-слабо развити		Участници с висше образование (ISCED 5 до 8)	брой	7 500	50 000
П 1	СЦ V	ЕСФ+	По-слабо развити		Участници под 30 години	брой	395	2 633

Приоритет	Специфична цел (заетост и растеж) или област на подпомагане (ЕФМДР)	Фонд	Категория региони	ID [5]	Показател [255]	Мерна единица	Базова сценарий или референтна стойност	Референтна година	Целева стойност (2029 г.)	Източник на данните [200]	Коментари [200]
П 1	СЦ V	ЕСФ+	По-слабо развити		участници, които при напускане на операцията са ангажирани с образование или обучение	брой		2019	672 610	НСИ	

⁸ Преди междинния преглед през 2025 г. за ЕФРР, ЕСФ+ и КФ — разпределение само за периода 2021—2025 г.

2.1.2.2. Индикативно разпределение на програмните средства (ЕС) в зависимост от вида на интервенцията⁹ (не се прилага за ЕФМДР)

Позоваване: Член 17, параграф 3, буква г), vii)

Таблица 4: Измерение 1 – Област на интервенция					
Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
Приоритет 1	ЕСФ+	По-слабо развити	1	117	2,75% от бюджета (ЕС) на ОПНО
Приоритет 1	ЕСФ+	По-слабо развити	1	111	4,81% от бюджета (ЕС) на ОПНО
Приоритет 1	ЕСФ+	По-слабо развити	1	112	26,83% от бюджета (ЕС) на ОПНО
Приоритет 1	ЕСФ+	По-слабо развити	1	108	10,32% от бюджета (ЕС) на ОПНО

Таблица 5: Измерение 2 – Форма на финансиране					
Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
Приоритет 1	ЕСФ+	По-слабо развити	V	01	44,71% от бюджета (ЕС) на ОПНО

Таблица 6: Измерение 3 – Териториален механизъм за изпълнение и териториална насоченост					
Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
Приоритет 1	ЕСФ+	По-слабо развити	V	17	2,06% от бюджета (ЕС) на ОПНО

Таблица 7: Измерение 6 — Допълнителни тематични области във връзка с ЕСФ+					
Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)

2.1.2 Специфична цел за преодоляване на материалните лишения

Позоваване: Член 17, параграф 3; РОР

Вид помощ

Текстово поле [2 000 знака]

Основни целеви групи

Текстово поле [2 000 знака]

⁹ Преди междинния преглед през 2025 г. за ЕФРР, ЕСФ+ и КФ — разпределение само за периода 2021—2025 г.

Текстово поле [2 000 знака]

Критерии за подбор на операциите¹⁰

Текстово поле [4 000 знака]

2.2. Наименование на приоритета [300] (повтаря се за всеки приоритет)

ПРИОРИТЕТ 2 – ПОДОБРЯВАНЕ НА ВРЪЗКАТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО С ПАЗАРА НА ТРУДА

☐ Това е приоритет, насочен към съответните специфични за всяка държава препоръки
☐ Това е приоритет, насочен към младежката заетост
☐ Това е приоритет, насочен към иновативни дейности
☐ Това е приоритет, насочен към материални лишения**

* Таблица, приложима за приоритетите на ЕСФ +.

** Ако е маркирано, преминете към раздел 2.1.2

2.2.1. Специфична цел¹¹ („Работни места и растеж“) или пространство за подкрепа (ЕФМДР) — повтаря се за всяка избрана специфична цел или област на подпомагане за приоритетите, различни от техническа помощ

СЦ IV - Подобряване на качеството, ефективността и съответствието на системите за образование и обучение с нуждите на пазара на труда в подкрепа на придобиването на ключови умения, включително цифрови умения

2.2.2. Намеса на фондове

Позоваване: Член 17, параграф 3, буква з), i) iii) iv) v) vi);

Съответни видове действия — член 17, параграф 3, буква з), подточка i):

Текстово поле [8 000]
<ul style="list-style-type: none">• Дейности в подкрепа на ПОО на национално ниво, в т.ч.:<ul style="list-style-type: none">○ Създаване на рейтингова система на професионалното образование и обучение, базирана на новите технологии и изкуствения интелект за събиране, проследяване и анализ на данни, включително индикаторна рамка с механизъм и инструментариум за проследяване на напредъка и за измерване резултатите от ученето, и проследяване на завършващите на училищно и национално ниво, както и за управление на качеството на ПОО;○ Създаване на информационни портали на секторен и регионален принцип, включващи информация за ориентиране към определени професии, данни за развитие на пазара на труда по сектори и региони, профили на предприятия и пр.;

¹⁰ Само за програми, ограничени до специфична цел, посочена в член 4, параграф 1, буква в), точка vii) от регламента за ЕСФ +.

¹¹ С изключение на специфичната цел, посочена в член 4, параграф 1, буква в), точка vii) от регламента за ЕСФ +.

- Изграждане/поддържане на платформи и бази-данни за осъществяване на връзка между бизнес и образование за реализиране на стажове и практики на национално, регионално, местно и секторно ниво;
- Изграждане и поддържане на система за актуализиране на квалификациите на учителите и преподавателите по професионална подготовка по специалността им от висшето образование, както и привличане на млади учители и преподаватели по професионална подготовка в системата на ПОО.
- Модернизация на учебните планове и програми, вкл. по професионална подготовка. Модернизиране на учебници и учебни помагала, вкл. по професионална подготовка в различните направления.
- Актуализиране и модернизиране на списъка на професиите за професионално образование и обучение, разработване и актуализиране на ДОС, учебни планове и програми, национални изпитни програми в единен механизъм и с използване на възможностите на дигиталните технологии за осигуряване съответствието между тях, както и отговарящи на потребностите от определени професионални знания и умения и ключови компетентности в реална работна среда и постигане на по-пълно съответствие на стандартите с изискванията на професията, в партньорство с национално представени организации на работодатели.
- Разработване на „Секторни стратегии за уменията“ и „Секторни квалификационни рамки“ и изграждане и функциониране на секторни съвети на уменията;
- Разработване на компетентностни профили на учители и преподаватели от системата на ПОО. Квалификация на педагогическите специалисти и учителите, включително учител-методик и преподавател-методик и учители по професионална подготовка за използване на съвременни цифрови технологии, умения за интерактивни техники за преподаване, новостите в професиите, които преподават, в т.ч. проучвания на потребностите от обучение на учителите и преподавателите в системата на ПОО; Обучения на учителите за създаване на дигитално съдържание; Обучения на учителите в реална работна среда; Създаване на виртуални общности (напр. на секторен принцип) за споделяне на съдържание, практика и ресурси.
- Разработване на учебни материали по професионална подготовка с дигитално и интерактивно учебно съдържание, отворени образователни ресурси; електронно обучение, управление на приложения, създаване и споделяне на съдържание, формиране на грамотност и култура за работа с дигитални учебни ресурси, създаване на виртуални лаборатории и класни стаи с използване възможностите на изкуствения интелект за допринасяне към управление и индивидуализиране на процеса на учене и подготовката в домашни условия според нивото и темпа на учене на учащите, вкл. за изготвяне на индивидуализирани учебни планове.
- Осигуряване на гъвкави пътеки за повторно включване в професионално образование или обучение;

- Разработване на гъвкави модулни учебни планове и програми по професии, отчитащи реалните нужди на пазара на труда и механизъм за гъвкава адаптация, включително задочна, вечерна и дистанционна форма на обучение;
- Разработване на национални изпитни програми и разработване на кредитна система и въвеждане на кредити в професионалното образование и обучение, в контекста на европейската система за трансфер на кредити в професионалното образование и обучение (ECVET).
- Разработване на гъвкави модулни учебни планове и програми по професии, отчитащи реалните нужди на пазара на труда и механизъм за гъвкава адаптация, включително задочна, вечерна и дистанционна форма на обучение съвместно с работодателите.
- **Дейности в подкрепа на ПОО на регионално ниво, в т.ч.:**
 - Разработване, тестване и реализиране на партньорски принцип със социалните партньори, работодателите и други заинтересовани страни на информационни и комуникационни стратегии и програми на териториално ниво, като информационни борси, дни на отворените врати в предприятията и образователните институции от системата на ПОО, за повишаване привлекателността на ПОО и професионалната реализация по ключови за икономическите сектори професии и специалности и за засилване на връзката ученици/родители-бизнес-училище-местна власт, в т.ч.: осъществяване на регионални проучвания на мотивите и бариерите на младите хора за насочване към професионално образование;
 - Насърчителни мерки, в т.ч. стипендии и осигуряване на общежития за ориентиране на младите хора към приоритетни, важни за икономиката професии;
 - Ранно кариерно и професионално ориентиране към професии, характерни за тенденциите в развитието на регионалната икономика с участието на бизнеса;
 - Създаване на контролен механизъм за партньорска „оценка на качеството“ на ПОО и системи за проследяване на реализацията и получаване на обратната връзка от страна на работодателите;
 - Подкрепа за практическото обучение на учениците от професионалните гимназии чрез допълнителни практики в реална работна среда.
 - Засилване на практическото обучение и допълнителната професионална подготовка в образователните институции, чрез подкрепа за учебно тренировъчни фирми и доставка на специализирано оборудване и материали за ПОО;
 - Подкрепа за въвеждането на научни подходи и иновации в ПОО, за насърчаване на продължаващото образование и ориентирането към НИРД на учениците, предприемачески умения на учениците, като например центрове за върхови постижения в ПОО, като например VET Excellence Centers на Европейско ниво. Модернизиране на учебната среда като отворено и споделено пространство за учене между училища, предприятия, висши

училища и на територията на всички институции, в които се случва образованието, обучението и ученето.

- **Развитие на дуалната система на обучение, в т.ч.**
 - Допълнителна професионална подготовка, информационни кампании, създаване на мрежи, разработване на рамка и методология и провеждане на обучения, обучения на преподаватели и наставници, подготовка на учебно съдържание адекватно на нуждите на бизнеса учебно съдържание, доставка на специализирано оборудване, кариерно ориентиране и пробно стажуване; споделяне на опит;
- **Ограмотяване на възрастни, в т.ч.:**
 - организиране и провеждане на курсове за ограмотяване на възрастни, и на курсове за усвояване на учебно съдържание за различните образователни степени и/или усвояване на професия или част от професия за безработни лица (с ниско образование или без образование) в координация с Агенция по заетостта и МТСП, с цел последващо включване във възможности за придобиване на професионална квалификация;
 - популяризиране на необходимостта от повишаване и насърчаване на грамотността и привличане на общественото внимание към ползите от повишаването на грамотността;
 - включване във форми за образование и обучение на тези, които не са завършили средно образование.
- **Валидиране на знания, умения и компетентности, в т.ч.:**
 - Осигуряване на гъвкави форми за валидиране на знания, умения и компетентности, придобити, чрез неформално обучение и информално учене, както и за допълваща квалификация, в т. ч. краткосрочни курсове и изпитни програми, реализирани в системата на професионалното образование и обучение в съответствие с държавните образователни изисквания за придобиване на квалификация по професии и всички останали дейности по валидиране съгласно ЗПОО.
- **Преход към дуална форма на обучение във висшето образование:**
 - Изследване на международен опит в рамките на ЕС;
 - Изследване на нагласите на бизнеса в страната за въвеждане на дуална форма за обучение във ВО
 - Подготовка на методики, ръководства, учебни материали, образци на споразумения между висши училища и работодатели за провеждане на дуално обучение във висшето образование с участието на национално представени организации на работодатели;
 - Подготовка на нормативни документи за въвеждане на дуалното обучение във висшето образование;

- Надграждане на системата за проследяване на завършилите и организиране на единна мрежа за кариерно ориентиране, в съответствие с нуждите на пазара на труда.
- **Кариерно ориентиране на студентите, и професионална подготовка, в т.ч.:**
 - Осигуряване на системи за проследяване на завършилите във висшите училища, на ниво висше училище;
 - Насърчаване на научната дейност на студентите и докторантите, чрез осигуряване на специализации и стипендии за научни постижения;
 - Подкрепа за кариерни центрове във висшите училища;
 - Осигуряване на студентски практики на база оценка на кариерното ориентиране на студентите в приоритетни професионални направления;
 - Дейности за въвеждане на дуално обучение във висшето образование - разработване и въвеждане на програми с дуално обучение; информационни мерки за достигане на студентите и работодателите и организиране на партньорства между висшите училища и работодателите за дуално обучение във висшето образование;
 - Обучения за преподаватели и наставници;
 - Насърчаване на иновациите и предприемачеството във висшите училища в условията на дигиталната икономика, в т.ч. подкрепа за стартиращи предприятия на студенти и докторанти, включително чрез разработване и въвеждане на менторски програми с участие на представители на бизнеса;
- **Обновяване и модернизация на учебни програми в приоритетни професионални направления, в партньорство с бизнеса, в съответствие с нуждите на пазара на труда и чрез въвеждане на компетентностен модел и развитие на Т-образни умения и развитие на творчески и универсални умения, чрез:**
 - Разширено въвеждане на дигитални образователни технологии и създаване на програми с изцяло дигитално образователно съдържание, в съответствие с тенденцията за развитието на цифровата трансформация и изкуствения интелект;
 - Създаване на съвместни учебни програми с чуждестранни висши училища с рейтинг в топ 1000 в международни класации и издаване на общи дипломи;
 - Създаване на съвместни учебни програми между висшите училища в България, използване на общи ресурси - преподаватели, учебна база, учебно съдържание и издаване на общи дипломи.
 - Създаване на чуждоезикови и дистанционни учебни програми;
 - Въвеждане на иновативни учебни програми и методи на преподаване;
 - Създаване на съвместни между бизнеса и висшите училища центрове за оценка и валидиране на компетенции за професии, изискващи по-висока квалификация (асесмънт центрове);

- Разработване на компетентностни профили на специалностите във висшите училища и инструменти за оценка на съответствието на учебните планове и програми с потребностите от умения на пазара на труда;
 - Разработване и внедряване на модели за компетентностно базирано обучение на студентите във взаимодействие между висшите училища и бизнеса.
- **Мобилност и синергия с Еразъм+ и Хоризонт Европа, в т.ч.**
 - Професионално развитие на преподаватели и учени, чрез краткосрочни специализации в чужбина;
 - Привличане на преподаватели от чужбина;
 - Краткосрочна мобилност на студенти и учени в приоритетни професионални направления;
 - Въвеждане на системи за признаване на кредити, получени в чуждестранни висши училища;
 - Повишаване на цифровите умения на преподавателите, учените и студентите.
 - **Студентски кредити.**

Списък на планираните операции от стратегическо значение - член 17, параграф 3, буква г), подточка i):

Текстово поле [2 000]

Група дейности:

- Дейности в подкрепа на ПОО на национално ниво

- Преход към дуална форма на обучение във висшето образование

ще се реализират като дългосрочни операции от стратегическо значение, изпълнявани на централно ниво с включен план и специфични мерки за информация и публичност, мониторинг и оценка.

Основни целеви групи — член 17, параграф 3, буква г), подточка iii):

Текстово поле [1 000]

Ученици, педагогически специалисти, преподаватели във висшето образование;

Висши училища и акредитирани за преподавателска дейност научни организации; студенти и докторанти;

МОН, НАОА;

Работодатели, в т.ч. национално представителните организации на работодателите и на работниците и служителите.

Общини

Специфични целеви територии, включително планираното използване на териториални инструменти — член 17, параграф 3, буква г), подточка iv)

Текстово поле [2 000]

Планира се дейностите, насочени към следните групи дейности:

- Подкрепа на ПОО на регионално ниво;
- Развитие на дуалната система на обучение;
- Ограмотяване на възрастни;
- Валидиране на знания, умения и компетентности,

да бъдат реализирани на териториално ниво, чрез подходът на **Интегрирани териториални инвестиции (ИТИ)**.

Конкретните нужди и операции на местно и регионално ниво ще бъдат определени в Регионалните схеми за пространствено развитие (РСР) на районите от ниво NUTS 2, разработени на отговорността на регионалните съвети за развитие. Дейностите по програмата в рамките на подхода ИТИ ще се реализират въз основа на интегрирани концепции, които ще бъдат изготвяни и изпълнявани в партньорство между различни местни заинтересовани страни (общини, НПО, образователни институции, работодатели и т.н.), с оглед постигане на максимален ефект върху съответната територия. Всяка концепция ще включва набор от взаимосвързани и допълващи се проекти/проектни идеи, насочени към територия с общи характеристики и/или потенциал за развитие, включващи най-подходящата комбинация от ресурси и мерки, които да бъдат използвани целенасочено за осъществяване на конкретна цел или приоритет от интегрираната стратегия на района (РСР). По този начин идентифицираните проекти по ОПНО в рамките на концепцията за ИТИ ще се осъществяват координирано с проектите по другите програми, предоставящи финансиране по концепцията.

Междурегионални и транснационални видове действия — член 17, параграф 3, буква г), подточка v):

Текстово поле [2 000]

Планирано използване на финансовите инструменти — член — 17, параграф 3, буква г), подточка vi)

Текстово поле [1 000]

2.2.2.1. Показатели¹²

Позоваване: Член 17, параграф 3, буква г), ii)

Приоритет	Специфична цел (заетост и растеж) или област на	Фонд	Категория региони	ID [5]	Показател [255]	Мерна единица	Етапна цел (2024 г.)	Целева стойност (2029 г.)
-----------	---	------	-------------------	--------	-----------------	---------------	----------------------	---------------------------

¹² Преди междинния преглед през 2025 г. за ЕФРР, ЕСФ+ и КФ — разпределение само за периода 2021—2025 г.

	подпомагане (ЕФМДР)							
П 2	СЦ IV	ЕСФ +	По-слабо развити		- участници с прогимназиален етап на основното образование или по-ниско (ISCED 0-2);	Бр.	11 460	76 400
П 2	СЦ IV	ЕСФ +	По-слабо развити		участници със средно образование или образование след средното	Бр.	9000	60000
П 2	СЦ IV	ЕСФ +	По-слабо развити		малцинства (включително маргинализиран и общности като ромите)	Бр.		
П 2	СЦ IV	ЕСФ +	По-слабо развити		участници с висше образование	Бр.	1630	10 878
П 2	СЦ IV	ЕСФ +	По-слабо развити		брой на публичните администрации или публичните служби на национално, регионално или местно равнище, получили подкрепа	Бр.	2	2

Таблица 3: Показатели за резултатите

Приоритет	Специфична цел (заетост и растеж)	Фонд	Категория региони	ID [5]	Показател [255]	Мерна единица	Базова сценарий или референтна стойност	Референтна година	Целева стойност (2029 г.)	Източник на данните [200]	Коментари [200]
П 2	СЦ IV	ЕСФ+	По-слабо		Участници, които след напускане	Бр.			15280		

			разви ти	на операцията са започнали да търсят работа						
П 2	СЦ IV	ЕС Ф+	По- слабо разви ти	Участници, които при напускане на операцията са ангажирани с образование /обучение	Бр.			8948 0		
П 2	СЦ IV	ЕС Ф+	По- слабо разви ти	участници, които при и напускане на операцията получават квалификац ия	Бр.			8702		

2.2.2.2. Индикативно разпределение на програмните средства (ЕС) в зависимост от вида на интервенцията¹³ (не се прилага за ЕФМДР)

Позоваване: Член 17, параграф 3, буква г), vii)

Таблица 4: Измерение 1 – Област на интервенция					
Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
Приоритет 2	ЕСФ+	По-слабо развити	СЦ IV	112	6,88% от бюджета (ЕС) на ОПНО
Приоритет 2	ЕСФ+	По-слабо развити	СЦ IV	113	8,25% от бюджета (ЕС) на ОПНО
Приоритет 2	ЕСФ+	По-слабо развити	СЦ IV	116	2,06% от бюджета (ЕС) на ОПНО
Приоритет 2	ЕСФ+	По-слабо развити	СЦ IV	108	6,88% от бюджета (ЕС) на ОПНО

Таблица 5: Измерение 2 – Форма на финансиране					
Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)

¹³ Преди междинния преглед през 2025 г. за ЕФРР, ЕСФ+ и КФ — разпределение само за периода 2021—2025 г.

Приоритет 2	ЕСФ+	По-слабо развити	СЦ 1	01	23,39% от бюджета (ЕС) на ОПНО
Приоритет 2	ЕСФ+	По-слабо развити	СЦ 1	03	0,52% от бюджета (ЕС) на ОПНО
Приоритет 2	ЕСФ+	По-слабо развити	СЦ 1	04	0,17% от бюджета (ЕС) на ОПНО

Таблица 6: Измерение 3 – Териториален механизъм за изпълнение и териториална насоченост

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
Приоритет 2	ЕСФ+	По-слабо развити	СЦ 1	17	8,25% от бюджета (ЕС) на ОПНО

Таблица 7: Измерение 6 — Допълнителни тематични области във връзка с ЕСФ+

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)

2.1.2 Специфична цел за преодоляване на материалните лишения

Позоваване: Член 17, параграф 3; POP

Вид помощ

Текстово поле [2 000 знака]

Основни целеви групи

Текстово поле [2 000 знака]

Декриптиране на национални или регионални схеми за подпомагане

Текстово поле [2 000 знака]

Критерии за подбор на операциите¹⁴

Текстово поле [4 000 знака]

¹⁴ Само за програми, ограничени до специфична цел, посочена в член 4, параграф 1, буква в), точка vii) от регламента за ЕСФ + .

2.3. Наименование на приоритета [300] (повтаря се за всеки приоритет)

ПРИОРИТЕТ 3 – НАУЧНА ИНФРАСТРУКТУРА И ПРИЛОЖНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

☐ Това е приоритет, насочен към съответните специфични за всяка държава препоръки
☐ Това е приоритет, насочен към младежката заетост
☐ Това е приоритет, насочен към иновативни дейности
☐ Това е приоритет, насочен към материални лишения**

* Таблица, приложима за приоритетите на ЕСФ +.

* * Ако е маркирано, преминете към раздел 2.1.2

2.3.1. Специфична цел 15 („Работни места и растеж“) или пространство за подкрепа (ЕФМДР) — повтаря се за всяка избрана специфична цел или област на подпомагане за приоритетите, различни от техническа помощ

СЦ 1 - Засилване на капацитета за научни изследвания и иновации и на въвеждането на модерни технологии

2.3.2. Намеса на фондове

Позоваване: Член 17, параграф 3, буква г), i) iii) iv) v) vi);

Съответни видове действия — член 17, параграф 3, буква г), подточка i):

Текстово поле [8 000]- реализирани 5292

По тази специфична цел ОПНО ще подкрепя мерки за подобряване на капацитета за научни изследвания, насочени към резултати, модернизация на научната инфраструктура, подобряване на условията на труд и мобилност на учените чрез дейности в следните направления:

Направление А „Научна инфраструктура в стратегически определени научни центрове“ със следните действия:

1. Модернизиране на научноизследователската инфраструктура и оборудване, в т.ч. ИКТ свързаност и съпътстващата инфраструктура в стратегически определени научни центрове за върхови постижения и центрове за компетентност;

2. Подкрепа за пазарно ориентирани приложни научни изследвания (TRL 3-6), включително чрез привличане на млади учени и международно утвърдени висококвалифицирани учени, за стратегически определени научни центрове за върхови постижения и центрове за компетентност;

3. Интернационализация на научните изследвания в стратегически определени научни центрове за върхови постижения и центрове за компетентност, чрез:

- изграждане на мрежи и съвместна научно-изследователска дейност с водещи европейски научни организации и университети, подкрепа за присъединяване към пан-европейски научно-изследователски инфраструктури;

¹⁵ С изключение на специфичната цел, посочена в член 4, параграф 1, буква в), точка vii) от регламента за ЕСФ +.

- създаване на стратегически партньорства с изследователски и иновационни центрове и европейски инфраструктури и специализация на учени от подкрепените центрове във водещи европейски научни и иновационни центрове;
- обмяна на опит и привличане на водещи световни учени и специалисти за изнасяне на лекции, практически курсове и съвместно разработване на нови методи, техники и др., свързани с използването на инфраструктурата.

4. Разпространение и трансфер на научни резултати в стратегически определени научни центрове за върхови постижения и центрове за компетентност, в т.ч.

- публикуване на научните резултати с осигурен свободен достъп до тях (отворен достъп);
- дейности по защита установяването, придобиването, защитаването и използване, управление и прехвърляне на права по интелектуална собственост (подготовка на заявки за патенти и полезни модели и тяхната поддръжка; марки сортове, породи животни и други форми на интелектуалната собственост);
- оценка на пазарния потенциал на научните разработки;
- участие в научни форуми;
- организиране на международни научни форуми.

5. Подкрепа за високотехнологични стартиращи предприятия на подкрепените стратегически определени научни центрове за върхови постижения и центрове за компетентност.

Направление Б „ Приложни научни изследвания“ със следните видове действия:

1. Подкрепа за пазарно ориентирани приложни научни изследвания (TRL 3-6), включително чрез привличане на млади учени и международно утвърдени висококвалифицирани учени.

2. Интернационализация на научните изследвания, чрез:

- изграждане на мрежи и съвместна научно-изследователска дейност с водещи европейски научни организации и университети;
- създаване на стратегически партньорства с изследователски и иновационни центрове и европейски инфраструктури и специализация на учени от подкрепените центрове във водещи европейски научни и иновационни центрове;
- обмяна на опит и привличане на водещи световни учени и специалисти за изнасяне на лекции, практически курсове и съвместно разработване на нови методи, техники и др., свързани с използването на инфраструктурата.

3. Разпространение и трансфер на научни резултати, в т.ч.

- публикуване на научните резултати с осигурен свободен достъп до тях (отворен достъп);
- дейности по защита и прехвърляне на права по интелектуална собственост (подготовка на заявки за патенти и полезни модели и тяхната поддръжка); марки сортове, породи животни и други форми на интелектуалната собственост;
- оценка на пазарния потенциал на научните разработки;
- участие в научни форуми;
- организиране на международни научни форуми.

4. Подкрепа за високотехнологични стартиращи предприятия.

Направление В „Синергия с РП „Хоризонт Европа“ със следните видове действия:

1. Модернизиране на научноизследователската инфраструктура и оборудване, в т.ч. съпътстващата инфраструктура в одобрени проекти по направление "Sharing Excellence" на Хоризонт Европа;

2. Подкрепа за пазарно ориентирани приложни научни изследвания (TRL 3-6), включително чрез привличане на млади учени и международно утвърдени висококвалифицирани учени за проекти по стълб II на Хоризонт Европа, получили печат за високи постижения;

3. Интернационализация на научните изследвания за проекти по стълб II на Хоризонт Европа, получили печат за високи постижения, чрез:

- изграждане на мрежи и съвместна научно-изследователска дейност с водещи европейски научни организации и университети;
- създаване на стратегически партньорства с изследователски и иновационни центрове и европейски инфраструктури и специализация на учени от подкрепените центрове във водещи европейски научни и иновационни центрове;
- обмяна на опит и привличане на водещи световни учени и специалисти за изнасяне на лекции, практически курсове и съвместно разработване на нови методи, техники и др., свързани с използването на инфраструктурата.

4. Разпространение и трансфер на научни резултати за проекти по стълб II на Хоризонт Европа, получили печат за високи постижения, в т.ч.

- публикуване на научните резултати с осигурен отворен достъп;
- дейности по защита и прехвърляне на права на интелектуална собственост (подготовка на заявки за патенти и полезни модели и тяхната поддръжка); марки сортове, породи животни и други форми на интелектуалната собственост;
- оценка на пазарния потенциал на научните разработки;
- участие в научни форуми;

- организиране на международни научни форуми.

Списък на планираните операции от стратегическо значение - член 17, параграф 3, буква г), подточка i):

Текстово поле [2 000]

1. Модернизиране на научноизследователската инфраструктура и оборудване, в т.ч. ИТ свързаност и съпътстващата инфраструктура в стратегически определени научни центрове за върхови постижения и центрове за компетентност;

Предвижда се финансирането на операции от стратегическо значение да се осъществи, чрез директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ на Центрове за върхови постижения и центрове за компетентност, които са включени в Националната пътна карта за научна инфраструктура и които са функционално оперативни, т. е. имат ясна и жизнена институционално-организационна структура.

Предвижда се операциите от стратегическо значение да бъдат дългосрочни, с включен план и специфични мерки за информация и публичност, мониторинг и оценка.

Основни целеви групи — член 17, параграф 3, буква г), подточка iii):

Текстово поле [1 000]

Изследователи в научни организации, преподаватели в университети, докторанти, пост докторанти, млади учени, студенти, представители на бизнеса.

Специфични целеви територии, включително планираното използване на териториални инструменти — член 17, параграф 3, буква г), подточка iv)

Текстово поле [2 000]

НЕПРИЛОЖИМО

Междурегионални и транснационални видове действия — член 17, параграф 3, буква г), подточка v):

Текстово поле [2 000]

НЕПРИЛОЖИМО

Планирано използване на финансовите инструменти — член — 17, параграф 3, буква г), подточка vi)

Текстово поле [1 000]

Действията, които ще бъдат осъществени чрез финансови инструменти, както и формата и размера на подкрепа чрез финансови инструменти, необходими за постигане на специфичната цел по настоящия приоритет ще бъдат по-конкретно определени след приключване на ex ante оценката за подкрепата по ОПНО чрез финансови инструменти. Резултатите от ex ante оценката могат да доведат до изменения в Таблица 5 „Измерение

2 — Форма на финансиране“, както и до промяна в стойностите на показателите, принос към които ще имат финансови инструменти.

2.3.2.1. Показатели¹⁶

Позоваване: Член 17, параграф 3, буква з), ii)

Таблица 2: Показатели за крайни продукти								
Приоритет	Специфична цел (заетост и растеж) или област на подпомагане (ЕФМДР)	Фонд	Категория региони	ID [5]	Показател [255]	Мерна единица	Етапна цел (2024 г.)	Целева стойност (2029 г.)
П 3	СЦ 1	ЕФРР	По-слабо развити	RCO 05	Стартиращи предприятия, които получават подкрепа	брой		52
П 3	СЦ 1	ЕФРР	По-слабо развити	RCO 06	Изследователи, работещи в подкрепяни обекти за научни изследвания	брой		1269
П 3	СЦ 1	ЕФРР	По-слабо развити	RCO 07	Научноизследователски институции, участващи в съвместни проекти за научни изследвания	брой		51
П 3	СЦ 1	ЕФРР	По-слабо развити	RCO 08	Номинална стойност на оборудването за научни изследвания и иновации	евро		60 522 336
П 3	СЦ 1	ЕФРР	По-слабо развити	RCO 10	Предприятия, които си сътрудничат с научноизследователски институции	брой		94

Таблица 3: Показатели за резултатите											
Приоритет	Специфична цел (заетост и растеж) или област на подпомагане (ЕФМДР)	Фонд	Категория региони	ID [5]	Показател [255]	Мерна единица	Базова сценарий или референтна стойност	Референтна година	Целева стойност (2029 г.)	Източник на данните [200]	Коментари [200]
П 3	СЦ 1	ЕФРР	По-слабо развити	RCR 01	Работни места, създадени в подкрепяните структури	брой			469		

¹⁶ Преди междинния преглед през 2025 г. за ЕФРР, ЕСФ+ и КФ — разпределение само за периода 2021—2025 г.

П 3	СЦ 1	ЕФРР	По-слабо развити	RCR 06	Заявка за патент, подадена пред Европейското патентно ведомство	Брой			310		
П 3	СЦ 1	ЕФРР	По-слабо развити	RCR 08	Публично-частни съвместни публикации	брой			621		

2.3.2.2. Индикативно разпределение на програмните средства (ЕС) в зависимост от вида на интервенцията¹⁷ (не се прилага за ЕФМДР)

Позоваване: Член 17, параграф 3, буква г), vii)

Таблица 4: Измерение 1 – Област на интервенция					
Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
Приоритет 3	ЕФРР	По-слабо развити	СЦ 1	003	10,44% от бюджета (ЕС) на ОПНО
Приоритет 3	ЕФРР	По-слабо развити	СЦ 1	006	1,42% от бюджета (ЕС) на ОПНО
Приоритет 3	ЕФРР	По-слабо развити	СЦ 1	009	11,87% от бюджета (ЕС) на ОПНО
Приоритет 3	ЕФРР	По-слабо развити	СЦ 1	021	4,52% от бюджета (ЕС) на ОПНО

Таблица 5: Измерение 2 – Форма на финансиране					
Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
Приоритет 3	ЕФРР	По-слабо развити	СЦ 1	01	22,60% от бюджета (ЕС) на ОПНО
Приоритет 3	ЕФРР	По-слабо развити	СЦ 1	02 (ФИ)	3,39% от бюджета (ЕС) на ОПНО
Приоритет 3	ЕФРР	По-слабо развити	СЦ 1	03 (ФИ)	1,70% от бюджета (ЕС) на ОПНО
Приоритет 3	ЕФРР	По-слабо развити	СЦ 1	04 (ФИ)	0,57% от бюджета (ЕС) на ОПНО

Таблица 6: Измерение 3 – Териториален механизъм за изпълнение и териториална насоченост					
---	--	--	--	--	--

¹⁷ Преди междинния преглед през 2025 г. за ЕФРР, ЕСФ+ и КФ — разпределение само за периода 2021—2025 г.

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)

Таблица 7: Измерение 6 — Допълнителни тематични области във връзка с ЕСФ+

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)

2.1.2 Специфична цел за преодоляване на материалните лишения

Позоваване: Член 17, параграф 3; POP

Вид помощ

Текстово поле [2 000 знака]

Основни целеви групи

Текстово поле [2 000 знака]

Декриптиране на национални или регионални схеми за подпомагане

Текстово поле [2 000 знака]

Критерии за подбор на операциите¹⁸

Текстово поле [4 000 знака]

2.Т. ПРИОРИТЕТ ЗА ТЕХНИЧЕСКА ПОМОЩ

Позоваване: Член 17, параграф 3, буква д); Член 29, член 30, член 31, член 89, POP

Описание на техническата помощ по фиксирани плащания — член 30

Текстово поле [5 000]

Описание на техническата помощ по плащанията, които не са свързани с разходи — член 31

Текстово поле [3 000]

Таблица 8: Измерение 1 – Област на интервенция

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Код	Сума (EUR)

¹⁸ Само за програми, ограничени до специфична цел, посочена в член 4, параграф 1, буква в), точка vii) от регламента за ЕСФ + .

Таблица 9: Измерение 5 — Допълнителни тематични области във връзка с ЕСФ+				
Приоритет №	Фонд	Категория региони	Код	Сума (EUR)

3. ФИНАНСОВ ПЛАН

Позоваване: Член 17, параграф 3, буква е), i)- iii); Член 106, параграфи 1—3, член 10; Член 21; POP

3.A Прехвърляния и принос¹⁹

Позоваване: Член 10; Член 21; РОР

☐ Изменение на програмата, свързано с член 10, РОР (принос към Invest EU)
☐ Изменение на програмата, свързано с член 21, РОР (прехвърляния към инструменти при пряко или непряко управление между фондовете със споделено управление)

Таблица 15: Принос към InvestEU *

	Категория региони	Компонент 1 (a)	Компонент 2 (b)	Компонент 3 (c)	Компонент 4 (d)	Компонент 5 (e)	сума (f)=(a)+(b)+(c)+(d)+(e))
ЕФРР	По-силно развити региони						
	По-слабо развити региони						
	Преход						
	Най-отдалечени региони и северни слабо населени региони						
ЕСФ+	По-силно развити региони						
	По-слабо развити региони						
	Преход						
	Най-отдалечени региони						
КФ							
ЕФМДР							
Общо							

* Кумулативни суми на целия принос по време на програмния период.

Таблица 16: Прехвърляния към инструменти при пряко или косвено управление*

Фонд	Категория региони	Инструмент 1 (a)	Инструмент 2 (b)	Инструмент 3 (c)	Инструмент 4 (d)	Инструмент 5 (e)	Сума за прехвърляне (f)=(a)+(b)+(c)+(d)+(e)
ЕФРР	По-силно развити региони						

¹⁹ Приложимо само за внасяне на изменения в програмите, в съответствие с член 10 и член 21, РОР.

	Преход						
	По-слабо развити региони						
	Най-отдалечен и региони и северни слабо населени региони						
ЕСФ+	По-силно развити региони						
	Преход						
	По-слабо развити региони						
	Най-отдалечен и региони						
КФ							
ЕФМД Р							
Общо							

* Кумулативни суми на всички прехвърляния през програмния период.

Таблица 17: Прехвърляния между фондове със съвместно управление *

		ЕФРР				ЕСФ+				КФ	ЕФМДР	Фонд „Убежище и миграция“	ФВС	ИУГВ	Общо
		По-силно развити региони	Преход	По-слабо развити региони	Най-отдалечени региони и северни слабо населени региони	По-силно развити региони	Преход	По-слабо развити региони	Най-отдалечени региони						
ЕФРР	По-силно развити региони														
	Преход														
	По-слабо развити региони														
	Най-отдалечени региони и северни слабо населени региони														
ЕСФ+	По-силно развити региони														
	Преход														
	По-слабо развити региони														
	Най-отдалечени региони														
КФ															
ЕФМДР															
Общо															

* Кумулативни суми на всички прехвърляния през програмния период.

3.1 Финансови бюджетни кредити по година

Позоваване: Член 17, параграф 3, буква е), и)

Таблица 10: Финансови бюджетни кредити по година									
Фонд	Категория региони	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Общо
ЕСФ+	По-слабо развити региони	-	3,59%	7,17%	10,76%	14,35%	14,35%	21,52%	71,74%
	По-силно развити региони								
	Преход								
	Най-отдалечени региони								
Общо		-	3,59%	7,17%	10,76%	14,35%	14,35%	21,52%	71,74%
ЕФРР	По-слабо развити региони	-	1,41%	2,83%	4,24%	5,65%	5,65%	8,48%	28,26%
	По-силно развити региони								
	Преход								
	Най-отдалечени региони и северни слабо населени региони								
Общо		-	1,41%	2,83%	4,24%	5,65%	5,65%	8,48%	28,26%
Общо		-	5,00%	10,00%	15,00%	20,00%	20,00%	30,00%	100,00%

3.2 Общо финансови бюджетни кредити по фонд и национално съфинансиране¹

Позоваване: Член 17 параграф 3, буква е), точка ii), член 17, параграф 6

За целта, свързана с растежа и заетостта

Таблица 11: Общо финансови бюджетни кредити по фондове и национално съфинансиране										
Цели на политиката Не или ТП	Приоритет	Основа за изчисляване на подпомагането от ЕС (общо или публично)	Фонд	Категория региони*	Принос на ЕС (a)	Национален принос (b)=(c)+(d)	Ориентировъчно разпределение на националното участие		Общо (e)=(a)+(b)**	Процент на съфинансиране (f)=(a)/(e)**
							публично (c)	частно (d)		
ЦП 4	Приоритет 1		ЕСФ+	По-слабо развити региони	44,71%	44,71%			44,71%	70%
				По-силно развити региони		-			-	
				Преход		-			-	
				Най-отдалечени региони		-			-	
ЦП4	Приоритет 2		ЕСФ+	По-слабо развити региони	24,07%	24,07%			24,07%	70%
ЦП1	Приоритет 3	публично/общо	ЕФРР	По-слабо развити региони	28,26%	28,26%			28,26%	70%
				По-силно развити региони		-			-	
				Преход		-			-	
				Специално разпределени средства за най-отдалечените региони или северните слабо населени региони		-			-	
Техническа помощ			ЕСФ+		2,96%	2,96%			2,96%	70%
Общо ЕСФ+				По-силно развити региони						

¹ Преди междинния преглед през 2025 г. за ЕФРР, ЕСФ+ и КФ, финансовите бюджетни кредити само за периода 2021—2025 г.

			Преход		-			-	
			По-слабо развити региони	71,74%	71,74%			71,74%	70%
			Най-отдалечени региони		-			-	
Общо ЕФРР			По-силно развити региони		-			-	
			Преход		-			-	
			По-слабо развити региони	28,26%	28,26%			28,26%	70%
			Специално разпределени средства за най-отдалечените региони или северните слабо населени региони						
Общо КФ		Не е приложимо							
Всичко				100,00%	100,00%	-	-	100,00%	70%

* За ЕФРР: по-слабо развитите региони, регионите в преход, по-силно развитите региони и, когато е приложимо, специални разпределени средства за най-отдалечените и северните слабо населени региони. За ЕСФ+: по-слабо развитите региони, регионите в преход, по-силно развитите региони и, когато е приложимо, допълнителни разпределени средства за най-отдалечените и северните слабо населени региони. За КФ — не е приложимо Що се отнася до техническата помощ, прилагането на категориите региони зависи от избора на фонд.

** Където е приложимо за всички категории региони.

За ЕФМДР:

Позоваване: Член 17, параграф 3, буква е), iii)

Таблица 11 А						
Приоритет	Вид на областта на подпомагане (номенклатура, посочена в Регламента за ЕФМДР)	Основа за изчисление на подпомагането от ЕС	Принос на ЕС	Национален публичен принос	Общо	Процент на съфинансиране
Приоритет 1	1.1	Публично				
	1.2	Публично				
	1.3	Публично				
	1.4	Публично				
	1.5	Публично				
Приоритет 2	2.1	Публично				
Приоритет 3	3.1	Публично				
Приоритет 4	4.1	Публично				
Техническа помощ	5.1	Публично				

1. Благоприятстващи условия

Позоваване: Член 19, параграф 3, буква з)

Таблица 12: Благоприятстващи условия							
Благоприятстващи условия	Фонд	Специфична цел (не е приложимо за ЕФМДР)	Изпълнение на благоприятстващите условия	Критерии	Изпълнение на критериите	Позоваване на съответната документация	Обосновка
			Да/Не	Критерий 1	Да/Не	[500]	[1 000]
				Критерий 2	Да/Не		

2. Органи, които отговарят за програмата

Позоваване: Член 17, параграф 3, буква й) Член 65, член 78, POP

Таблица 13: Органи, които отговарят за програмата			
Органи, които отговарят за програмата	Наименование на институцията [500]	Име на лицето за контакт [200]	Електронна поща [200]
Управляващ орган			
Одитен орган			
Орган, който получава плащания от Комисията			

3. Партньорство

Позоваване: Член 17, параграф 3, буква ж)

Текстово поле [10 000]

4. Комуникация и прозрачност

Позоваване: Член 17, параграф 3, i), член 42, параграф 2, POP

Текстово поле [4 500]

5. Използването на единични разходи, еднократни суми, единни ставки и финансиране, което не е свързано с разходи

Позоваване: Членове 88 и 89, POP

Таблица 14: Използване на единични разходи, еднократни суми, единни ставки и финансиране, което не е свързано с разходи

Индикация за употреба на членове 88 и 89: *	Приоритет №	Фонд	Специфична цел (заетост и растеж) или област на подпомагане (ЕФМДР)
Използване на възстановяване на допустимите разходи въз основа на единични разходи, еднократни суми и единни ставки, по приоритет в съответствие с член 88, POP	Приоритет	ЕФРР	
	Приоритет	ЕСФ+	
	Приоритет 3		СЦ 6
Използване на финансиране, което не е свързано с разходи съгласно член 89, POP	Приоритет 1	ЕФРР	СЦ 7
			СЦ 8
	Приоритет 2	ЕСФ+	СЦ 9
			СЦ 10
	Приоритет 3	КФ	СЦ 11
		СЦ 12	

* Цялата информация ще бъде предоставена в съответствие с образците, приложени към POP.

ДОПЪЛНЕНИЯ

- Възстановяване на допустимите разходи въз основа на единични разходи, еднократни суми и единни ставки (член 88, POP)
- Използване на финансиране, което не е свързано с разходи (член 89, POP)
- План за действие по ЕФМДР за дребномащабния крайбрежен риболов
- План за действие по ЕФМДР за всеки най-отдалечен регион

Допълнение 1: Възстановяване на допустими разходи от Комисията на държавите членки въз основа на единични разходи, еднократни суми и единни ставки

Образец за представянето на данните за разглеждане на Комисията

(член 88)

Дата на изпращане на предложението	
Настояща версия	

A. Обобщение на основните елементи,

Приоритет	Фонд	Специфична цел (заетост и растеж) или област на подпомагане (ЕФМДР)	Категория региони	Прогнозен дял от общия размер на разпределените финансови средства в рамките на приоритета, за който ще се прилагат опростени варианти за разходите (ОВР) в % (прогнозна оценка)	Вид операция		Наименование на съответния показател		Мерна единица на показателя	Вид на ОВР (стандартна таблица за единичните разходи, еднократни суми или единни ставки)	Съответни разходи за единица продукт, еднократни суми или единни ставки (в национална валута)
					Код	Описание	Код	Описание			

Б. Подробности за вида операция (попълва се за всеки вид операция)

Подпомаган ли е управляващият орган от страна на външно дружество за определяне на опростените разходи по-долу?

Ако отговорът е „да“, моля, посочете външното дружество:

Да/Не

Наименование на външното дружество

Видове операции:

1.1. Описание на вида на операцията	
1.2 Приоритет/специфична цел (заетост и растеж) или област на подпомагане (ЕФМДР)	
1.3 Наименование на показателя ¹	
1.4 Мерна единица на показателя	
1.5 Стандартна таблица на единичните разходи, еднократни суми или единни ставки	
1.6 Размер	
1.7 Категории обхванати единични разходи, еднократни суми или единни ставки	
1.8 Дали тези категории разходи покриват всички допустими разходи за операцията? ДА/НЕ	
1.9 Метод за корекция	
1.10 Проверка на постигането на мерната единица – какви документи ще бъдат използвани, за да се докаже постигането на мерна единица? – опишете какво ще бъде проверявано по време на проверките на управлението	

¹ Няколко допълнителни показателя (например един показател за краен продукт и един показател за резултатите) са възможни за един вид операция. В тези случаи полета 1.3—1.11 следва да се попълнят за всеки показател.

(включително на място), и от кого. – какви са механизмите за събиране и съхраняване на описаните данни/документи?	
1.11 Възможни погрешни стимули или проблеми, дължащи се на този показател; как те могат да бъдат намалени и оценка на равнището на риска	
1.12 Обща сума (национални и европейски), която се очаква да бъде възстановена	

В: Изчисляване на стандартната таблица за единичните разходи, еднократни суми или единни ставки

1. Източник на данните, използвани за изчисляване на стандартната таблица за единичните разходи, еднократни суми или единни ставки (който генерира, събира и записва данните; когато се съхраняват данни; срокове; валидиране и др.):

2. Моля, уточнете защо предложеният метод и изчисление са подходящи за вида операция:

3. Моля, посочете как са били направени изчисленията, включително и по-конкретно предположенията по отношение на качеството или количествата. Когато е приложимо, следва да се използват статистически данни и референтни стойности и да се приложат към настоящото приложение във формат, позволяващ пряката им повторна употреба от Комисията.

4. Моля, обяснете как сте гарантирали, че само допустими разходи са включени в изчислението на стандартната таблица за единичните разходи, еднократната сума или единната ставка.

5. Оценка на одитния орган(и) на методиката на изчисление и сумите и механизмите, осигуряващи проверката, качеството, събирането и съхранението на данни.

Допълнение 2: Финансиране, което не е свързано с разходи

Образец за представянето на данните за разглеждане на Комисията
(член 89)

Дата на изпращане на предложението	
Настояща версия	

A. Обобщение на основните елементи

Приоритет	Фонд	Специфична цел (заетост и растеж) или област на подпомагане (ЕФМДР)	Категория региони	Сумата, покрита от финансиране, което не е свързано с разходи	Вид операция	Условия, които трябва да бъдат изпълнени/резултатите, които трябва да бъдат постигнати	Наименование на съответния показател		Мерна единица на показателя
							Код	Описание	
Обща обхваната сума									

Б. Подробности за вида операция (попълва се за всеки вид операция)

Видове операции:

1.1. Описание на вида на операцията			
1.2. Приоритет/специфична цел (заетост и растеж) или област на подпомагане (ЕФМДР)			
1.3. Условия, които трябва да бъдат изпълнени и резултати, които трябва да бъдат постигнати			
1.4. Краен срок за изпълнението на условията или резултатите, които следва да бъдат постигнати			
1.5. Определение за показателя за предвидени престации			
1.6. Мерна единица на показателя за предвидени престации			
1.7. Списък на междинни предвидени престации (ако е приложимо), които осигуряват възстановяването от страна на Комисията с график за възстановяване на средства,	Междинни предвидени престации	Дата	Суми
1.8. Обща сума (включително финансиране от ЕС и национално финансиране)			

1.9 Метод за корекция	
<p>1.10 Проверка на постигането на резултат или условие (и когато е приложимо — на междинните предвидени престации)</p> <p>– опишете какви документи ще бъдат използвани, за да се докаже постигането на резултат или условие</p> <p>– опишете какво ще бъде проверявано по време на проверките на управлението (включително на място), и от кого.</p> <p>– опишете какви са механизмите за събиране и съхраняване на данните/документите</p>	
<p>1.11 Механизми за осигуряване на одитна следа</p> <p>Моля, посочете органа/органиите, отговарящи за тези механизми.</p>	